

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia, rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa havaittujen puutteiden johdosta ehdotetaan tehtäväksi teknisiä muutoksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin.

Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia muutettaisiin kansallisen lainsäädännön yhteensovittamiseksi Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n alaisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän suositusten kanssa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2021 lukuun ottamatta eräitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain säännöksiä, jotka on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	4
3 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	4
3.2 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	5
3.3 Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä	5
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	5
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	5
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	7
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	7
4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksiin	7
4.2.1.2 Vaikutukset yrityksiin	7
4.2.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen	8
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	8
4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	8
4.2.3.1 Vaikutukset rikoksantorjuntaan ja turvallisuuteen	8
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	9
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	9
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	9
6 Lausuntopalaute	9
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	18
7.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	18
7.2 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	23
7.3 Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä	25
8 Lakia alemman asteinen sääntely	25
9 Voimaantulo	25
10 Toimeenpano ja seuranta	25
11 Suhde muihin esityksiin.....	26
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	26
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	26
LAKIEHDOTUKSET	30
1. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta	30
2. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta	35
3. Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	36
LIITE	38
RINNAKKAISTEKSTIT	38
1. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta	38
2. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta.....	46
3. Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	49

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Vuonna 2017 pantiin kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta, jäljempänä *neljäs rahanpesudirektiivi*. Suomi sai Euroopan komissiolta 25.1.2019 perustellun lausunnon, jonka mukaan Suomi ei ole saattanut kansallista lainsäädäntöään kaikkien neljännen rahanpesudirektiivin säännösten mukaisiksi. Suomen hallitus katsoi komissiolle toimittamassa vastauksessaan, että Suomi ei ole laiminlyönyt velvollisuuttaan saattaa kansallista lainsäädäntönsä vastaamaan neljännen rahanpesudirektiivin säännöksiä tai velvollisuuttaan ilmoittaa komissiolle näitä säännöksiä. Vastauksessa toimitettiin komission perustellussa mielipiteessä osoitettujen kohtien osalta tarkempi selvitys täytäntöönpanosta. Samalla vastauksessa todettiin, että komission kiinnitettyä erityistä huomiota joihinkin direktiivin säännöksiin, Suomen hallitus aikoi arvioida tarvetta mahdollisiin lainsäädännön täsmennyksiin. Mahdollisesti täsmennettävien säännösten osalta Suomen vastauksessa nostettiin esiin direktiivin 16 artikla, 18 artiklan 3 kohta, 45 artiklan 2 ja 5 kohta sekä 53 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta. Komissiolta 14.5.2020 saadun tiedon mukaan komissio on päättänyt lopettaa rikkomusmenettelyn Suomen osalta. Päätös ei estä komissiota avaamasta halutessaan rikkomusmenettelyä uudelleen.

Suomi on jäsen Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alaisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisessa työryhmässä Financial Action Task Force, (jäljempänä *FATF*). FATF on hallitustenvälinen toimintaryhmä, joka kehittää suosituksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeviksi toimintamalleiksi. FATF suorittaa myös maa-arvioita, joissa kartoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen tilannetta kulloinkin tarkastelun kohteena olevassa maassa. FATF toteutti Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan maa-arvion vuosien 2018—2019 aikana. Huh-tikuussa 2019 julkaistussa maa-arvioraportissa Suomen erityiseksi vahvuudeksi arvioidaan kansainvälinen yhteistyö, ja lisäksi kiitosta annetaan myös kansalliselle riskiarvioinnille ja koordinoinnille sekä tiedustelu- ja muun selvittelytiedon keräämiselle ja käytölle. Keskeisenä heikkoutena sen sijaan raportissa nostetaan esiin valvontatoiminnan riittämätön riskiperusteisuus. Syyksi tähän tiivistetään valvojen rajallinen riskituntemus valvottavista aloista yhdistettynä huomattavaan resurssien alimitoitukseen vastuisiin ja työmäärään nähden. FATF:n esiin nostamien puutteiden johdosta kansallisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia säännöksiä, erityisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain säännöksiä tulee muuttaa tai täydentää kansallisen lainsäädännön yhteensovittamiseksi FATF:n suositusten kanssa. Suomi on maa-arvioinnin jälkeen FATF:n tehostetussa seurannassa ja raportoi FATF:lle edistymisestään suositusten täyttämiseksi määräjain FATF:lle toimitettavilla seurantaraporteilla. Suomen oli tarkoitus raportoida ensimmäisen kerran edistymisestään FATF suositusten täytäntöönpanon osalta kesäkuussa 2020 pidetyssä FATF:n kokouksessa, mutta COVID-19-pandemian vuoksi Suomen ensimmäinen seurantaraportin antaminen siirtyi lokakuulle 2020.

Valtiovarainministeriö on kartoittanut keskeisiltä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimijoilta mahdollisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan lainsäädännön muutostarpeita kevään ja kesän 2020 aikana. Lainmuutostarpeita on saatu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaviranomaisilta, ilmoitusvelvollisilta ja keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselta. Näistä lainmuutostarpeista on noussut esiin

muutamia teknisluontoisia lainmuutosehdotuksia, jotka on otettu mukaan tähän hallituksen esitykseen.

Merkittävä osa edellä mainituista syistä esiin nousseista lainmuutostarpeista vaatii perusteellisempaa valmistelua ja edellyttää laajempaa keskustelua keskeisten sidosryhmien kanssa ja niitä tullaan käsittelemään vuoden 2021 aikana työryhmässä, jonka valtiovarainministeriö asetti 11.12.2020. Työryhmän on tarkoitus työssään arvioida erityisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017, jäljempänä *rahanpesulaki*) soveltamisalaa, riskiarvioita, asiakkaan tuntemista, rahanpesun valvontarekisteriä, valvontaa ja hallinnollisia seuraamuksia koskevien säännösten muutostarpeita sekä tarvetta rahanpesulain epäilyttävän liiketoimen määrittämiseksi. Lisäksi työryhmän on tarkoitus arvioida virtuaalivaluutan tarjoajia koskevan sääntelyn muutostarpeita. [Työryhmän asettamispäätös on julkaistu valtioneuvoston hankesivuilla tunnuksella VM191:00/2020.](#)

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä yhdessä sisäministeriön kanssa. Esitystä valmisteltaessa on kuultu kirjallisesti keskeisiä sidosryhmiä.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Neljännellä rahanpesudirektiivillä muutettiin rahanpesun estämisestä aikaisemmin annettuja direktiivejä. Direktiivin tarkoituksena oli tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa saattamalla unionin säädökset yhdenmukaisiksi FATF:n helmikuussa 2012 hyväksymien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä joukkotuhousteiden leviämisen torjuntaa koskevien kansainvälisten normien kanssa, eli tarkistettujen FATF:n suositusten kanssa. Direktiivin tavoitteena oli myös säätää ennalta ehkäisevistä toimenpiteistä vakavista rikoksista saatujen varojen käsittelyyn sekä rahan tai varojen keräämiseen terrorismia varten rahoitusjärjestelmän eheyden, moitteettoman toiminnan, maineen ja vakauden turvaamiseksi.

Direktiivi sisältää säännöksiä muun muassa yritysten tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen ylläpidosta, seuraamusjärjestelmän vähimmäisvaatimusten yhtenäistämisestä, riskiperusteisen lähestymistavan korostamisesta, kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laatimisvelvoitteen asettamisesta jäsenvaltioille, soveltamisalan laajentamisesta kattamaan kaiken tyyppiset rahapelit siten, että poikkeukset tulee perustella erikseen, kynnyksien pienentämisestä käteisellä tavarakaupalla käyvien henkilöiden osalta, verorikosten sisällyttämisestä soveltamisalaan rahanpesun esirikoksina, poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden käsitteen laajentamisesta ja viranomaisten välisen yhteistyön tehostamisesta.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu merkittävästi EU:ssa ja kansallisesti viime vuosina. Neljäs rahanpesudirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön muun muassa rahanpesulailla ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetulla lailla (445/2017). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta (jäljempänä *viides rahanpesudirektiivi*) on pantu kansallisesti täytäntöön pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetulla lailla (571/2019), virtuaalivaluutan tarjoajista annetulla lailla (572/2019) sekä muuoksilla muun muassa rahanpesulakiin.

Nyt voimassa oleva rahanpesulaki tuli voimaan 3.7.2017. Rahanpesulain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja selvittämistä sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia.

Rahanpesulain voimaantulon jälkeen on tullut ilmi sekä neljännen rahanpesudirektiivin että FATF:n suositusten täytäntöönpanoon liittyviä puutteita, joiden johdosta lakia tulisi muuttaa.

3.2 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta tuli voimaan 3.7.2017. Laissa rahanpesun selvittelykeskuksesta säädetään rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävistä, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, paljastamisesta ja selvittämistä koskevasta rekisteristä, toimivaltuuksista, oikeudesta saada ja luovuttaa tietoa sekä kansainvälisestä yhteistyöstä. Lain voimaantulon jälkeen on tullut ilmi neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon liittyviä lainmuutostarpeita, jotka ovat pääosin teknisiä.

3.3 Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä tuli voimaan 1.5.2019. Lain 4 ja 5 §:ää on sovellettu kuitenkin vasta 1.9.2020 lukien. Laissa säädetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakupankkijärjestelmästä ja pankki- ja maksutilirekisteristä. Lain voimaantulon jälkeen ilmeni lainmuutostarpeita, joita on korjattu lailla pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (730/2020). Lain muuttamisen yhteydessä tarkoitettu muutos 6 §:ään jäi kuitenkin virheellisesti pois eduskunnalle toimitetusta hallituksen esityksestä, joten tässä esityksessä ko. pykälää ehdotetaan nyt muutettavaksi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi lakia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Ehdotukset perustuvat neljännen rahanpesudirektiivin Suomen täytäntöönpanon osalta komission esille nostamiin puutteisiin kansallisessa lainsäädännössä, FATF:n Suomen maa-arviorportin suosituksiin ja kansallisiin lainmuutostarpeisiin.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi ulkomaisen trustin määritelmää lisäämällä siihen trustin kaltaiset oikeudelliset järjestelyt ja lisättäväksi lain määritelmiin käsite pöytälaatikkopankki. Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppaneita koskevaa määritelmää muutettaisiin siten, että läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tekisi henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppania.

Ulkomaalaisen trustin tosiasiallista edunsaajaa koskevaa pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että säännöksessä viitattaisiin myös niihin henkilöihin, jotka ovat vastaavassa tai samankaltaisessa asemassa kuin trustin tai trustin kaltaisen oikeudellisen järjestelyn perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija, omaisuudenhoitaja tai edunsaaja.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia asiakkaan tuntemista koskeviin lain 3 luvun säännöksiin. Asiakkaan tuntemista ja riskiperusteista arviointia koskevaa säännöstä täsmennettäisiin lisäämällä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien huomioon ottamisen osalta maininta kehitettävistä tuotteista, palveluista ja liiketoimista sekä jakelukanavista ja teknologioista.

Asiakkaan tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista koskevaan säännökseen lisättäisiin nimenomainen kieltäminen perustaa ja ylläpitää anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä. Lisäksi säännökseen lisättäisiin vaatimus, jonka mukaan satunnaisessa asiakassuhteessa asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentamisen velvollisuuden raja olisi 1 000 euron varainsiirto silloin, kun on kyse virtuaalivaluuttaan liittyvässä palvelussa tehdystä liiketoimesta. Säännöksessä säädettäisiin myös ilmoitusvelvollisten velvollisuudesta pitää kirjaa tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan määrittämiseksi toteutetuista toimista.

Asiakkaan tuntemistietoja ja niiden säilyttämistä koskeviin säännöksiin lisättäisiin oikeushenkilöasiakkaan osalta vaatimus säilyttää asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista myös kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, mikäli se eroaa kotipaikan osoitteesta sekä yhteisösäännöt.

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttämistä ilmoitusvelvollisen puolesta koskevaa säännöstä täydennettäisiin siten, että siihen lisättäisiin maininta asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevien velvollisuuksien ja niiden noudattamisen valvonnasta. Yksinkertaistetun asiakkaan tuntemisvelvollisuuden osalta säädettäisiin, että ilmoitusvelvollinen ei voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, mikäli ilmoitusvelvollinen havaitsee poikkeuksellisia tai epäilyttäviä liiketoimia. Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvän tehostetun tuntemisvelvollisuuden osalta säännöstä tarkennettaisiin niin, että luotto- ja rahoituslaitoksen on tullut noudattaa jatkuvaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lain 4 luvun ilmoitusvelvollisuutta, salassapitovelvollisuutta sekä liiketoimen keskeyttämistä koskevaa säännöstä. Voimassa oleva säännös ei mahdollista tiedonvaihtoa epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen osalta koko konsernin ja muun taloudellisen yhteenliittymän sisällä ja säännöstä esitetään muutettavaksi tältä osin.

Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi lakia rahanpesun selvittelykeskuksesta neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanossa havaittujen, lähinnä teknisluonteisten puutteiden johdosta.

Ehdotuksen mukaan rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäväksi lisättäisiin operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen. Lisäksi ehdotetaan lakiin lisättäväksi rahanpesudirektiivin 33 artiklan 1 kohdan mukainen viittaus ilmoitusvelvollisten johtajiin ja työntekijöihin niinä tahoina, joilta rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus tarvittaessa saada rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat.

Ehdotuksen mukaan lakia tarkennettaisiin myös niin, että rahanpesun selvittelykeskus voisi kieltäytyä tietojen luovuttamisesta, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista tai jos tietojen vaihtaminen voisi olla ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa taikka olla muutoin Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista.

Esityksen 3. lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavien tietojen osalta lisäämällä maininta siitä, että tilinhaltijan ollessa oikeushenkilö tulisi ilmoittaa myös tilin käyttöoikeudenhaltijat ja heidän säännöksessä jo aikaisemmin mainitut tiedot.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset kotitalouksiin

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia suurimpaan osaan kotitalouksista. Esityksellä selkeytettäisiin poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppanin määritelmää. Ehdotettu muutos rajaisi joitain henkilöryhmiä soveltamisalan ulkopuolelle. Poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä, heidän perheenjäseniään ja yhtiökumppaneitaan on arviolta tuhansia Suomessa. Näiden henkilöiden asiakkuuksia koskee lähtökohtaisesti tehostettu tuntemisvelvollisuus. Tehostettu tuntemisvelvollisuus edellyttää ilmoitusvelvolliselta korostuneen huolellista menettelyä, mikä tarkoittaa muun muassa normaalia laajempaa selvitystä ja dokumentaatiota asiakkaan toiminnasta ja palvelujen käytöstä.

4.2.1.2 Vaikutukset yrityksiin

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia yrityksiin, sillä muutokset ovat pääosin teknisiä ja lähinnä selventävät voimassa olevia säännöksiä liittyen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen. Kuitenkin esityksellä voinee olla jonkinlaisia taloudellisia vaikutuksia ilmoitusvelvollisina toimiviin yrityksiin, koska esityksellä selkeytetään muun muassa niitä koskevia velvoitteita. Osan velvoitteista arvioidaan edellyttävän teknisiä järjestelmämuutoksia. Suomessa on kymmeniä tuhansia ilmoitusvelvollisiksi luokiteltavia yrityksiä, jotka toimivat eri sektoreilla. Mahdolliset vaikutukset voivat erota suuresti eri yritysten kohdalla.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ilmoitusvelvollisille säädettyä oikeutta ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle tehdystä epäilyttävää liiketoimintaa koskevasta ilmoituksesta laajennettaisiin koskemaan kaikkia konserniyrityksiä ja muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvia yrityksiä. Lisäksi ehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisen tulisi säilyttää ja ylläpitää oikeushenkilön tuntemistiedoissa tietoa oikeushenkilön kotipaikan sekä pääasiallisen toimipaikan osoitteesta, joka voi poiketa oikeushenkilön rekisteröidystä osoitteesta. Ilmoitusvelvollisen tulisi myös pitää kirjaa tosiasiallisen edunsaajan tunnistamistoimenpiteistä. Ehdotuksen mukaan myös lisättäisiin ilmoitusvelvollisille vaatimus, jonka mukaan satunnaisessa asiakassuhteessa asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentamisen velvollisuuden raja olisi 1 000 euron varainsiirto silloin, kun on kyse virtuaalivaluuttaan liittyvässä palvelussa tehdystä liiketoimesta.

Edellä mainittujen ehdotusten johdosta ilmoitusvelvolliset joutuisivat mahdollisesti tarkistamaan ja päivittämään asiakkaan tuntemismenettelyyn ja epäilyttäviä liiketoimia koskeviin ilmoituksiin liittyviä toimintaperiaatteitaan, menettelytapojaan ja valvontaa. Ehdotuksilla saattaa olla myös vaikutuksia tietoteknisiin järjestelmiin. Tällaiset muutokset voivat aiheuttaa kustannuksia ilmoitusvelvolliselle. Toisaalta ehdotettu lainsäädäntö vähentäisi lain tulkinnanvaraisuutta ja täten selkeyttäisi yritysten toimintaympäristöä, millä olisi kustannuksia vähentäviä vaikutuksia. Joidenkin esitettyjen muutosten osalta ehdotetaan siirtymäaikaa, jotta ilmoitusvelvolliset pystyvät toteuttamaan niille asetetut velvoitteet.

Lisäksi ilmoitusvelvollisen tulisi myös ehdotuksen mukaan varmistaa, että sen sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset toteuttavat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla vähimmäistoimista ja lisätoimenpiteistä, jotka luottolaitosten ja finanssilaitosten on toteutettava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin lieventämiseksi eräissä kolmansissa maissa annetun komission delegoidun

asetuksen (EU) 2019/758 mukaisia vähimmäistoimia ja lisätoimenpiteitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi niissä valtioissa, joissa lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi rahanpesulaissa säädettyjen menettelyjen noudattamista. Tämän velvoitteen ei kuitenkaan arvioida aiheuttavan merkittäviä kustannuksia ilmoitusvelvollisille.

4.2.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia Suomen budjettitalouteen tai muuhun julkiseen talouteen. Esityksen ehdotuksilla pyritään ehkäisemään, ettei Suomi joudu komission rikkomusmenettelyyn tai FATF:n korkean riskin listaan, joilla saattaisi olla taloudellisia vaikutuksia myös julkiseen talouteen.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Hallituksen esityksessä lain soveltamisalaan ehdotetaan lisättäväksi viittaus maksulaitoslain (297/2010) 7 b pykälään, joka koskee tilitietopalveluiden tarjoajia. Laajennus aiheuttaisi jossain määrin lisätyötä Finanssivalvonnassa, kun valvottavien määrä lisääntyisi.

Ehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisen tulee varmistaa, että sen sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset toteuttavat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla vähimmäistoimista ja lisätoimenpiteistä, jotka luottolaitosten ja finanssilaitosten on toteutettava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin lieventämiseksi eräissä kolmansissa maissa annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/758 mukaisia vähimmäistoimia ja lisätoimenpiteitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi niissä valtioissa, joissa lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi rahanpesulaissa säädettyjen menettelyjen noudattamista. Jos kuitenkin edellä mainitut lisätoimenpiteet eivät ole riittäviä, rahanpesulaissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten olisi ehdotuksen mukaan suoritettava muita valvontatoimia. Tällä ehdotuksella arvioidaan olevan jonkin verran vaikutusta valvontaviranomaisten toimintaan ja resurssitarpeisiin, etenkin kun näissä tilanteissa olisi kyse rajat ylittävästä valvonnasta.

Vaikka esityksessä ei säädetä uusia velvollisuuksia valvontaviranomaisille tai asianajajayhdistykselle, voivat ilmoitusvelvollisille ehdotetut uudet velvollisuudet aiheuttaa välillisiä vaikutuksia valvontatoimintaan. Rahanpesulain 7 luvun 1 §:n nojalla valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys valvovat rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Toteutuessaan esimerkiksi ilmoitusvelvollisen riskiarviota ja asiakkaan tuntemista koskevat muutokset voivat vaikuttaa myös valvontatoimintaan työtehtävien lisääntymisellä, mikä puolestaan voi lisätä valvonnan resurssitarpeita.

4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.3.1 Vaikutukset rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen

Hallituksen ehdotuksella on vaikutuksia rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen. Esityksessä selkeytetään nykyistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen lainsäädäntöä. Entistä selkeämpi lainsäädäntö vähentää tulkinnanvaraisuutta ja näin mahdollistaa entistä paremmin huomion kiinnittymisen niihin tapauksiin, joissa on korkeampi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski.

Lisäksi esitys sisältää EU:n rahanpesun selvittelykeskusten väliseen tiedonvaihtoon liittyvän muutosehdotuksen rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin. Muutosehdotuksen mukaan rahanpesun selvittelykeskuksen saadessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten mukaisen ilmoituksen, joka koskee toista jäsenvaltiota, sen on viipymättä toimitettava ilmoitus tuon jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle. Muutoksen myötä rahanpesun selvittelykeskuksella olisi selkeä velvoite ilmoittaa toiselle jäsenvaltiolle epäilyttävää liiketoimea koskevasta, toista jäsenvaltiota koskevasta ilmoituksesta, mikä parantaisi rahanpesun selvittelykeskusten välistä tiedonvaihtoa ja sitä kautta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa EU-tasolla.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksellä on tarkoitus korjata neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon liittyviä teknisiä puutteita. Muutokset on tarkoitus notifioida komissiolle. Suomi on ollut neljännen rahanpesudirektiivin implementointiin liittyen rikkomusmenettelyssä, jonka komissio on lopettanut. Komissio voi aloittaa rikkomusmenettelyn uudestaan. Mikäli komissio aloittaisi rikkomusmenettelyn uudestaan, voisi se johtaa Suomen osalta taloudellisiin sanktioihin, sillä komissio voi viedä rikkomusasian Euroopan unionin tuomioistuimeen ja pyytää tuomioistuinta määräämään taloudellisia seuraamuksia.

Suomi on FATF:n tehostetussa seurannassa liittyen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaan järjestelmään ja FATF:n suositusten täytäntöönpanossa havaittuihin puutteisiin. FATF edellyttää, että Suomi raportoi puutteiden korjaamisesta määräajoin annettavilla seurantaraporteilla. Mikäli Suomi ei edisty riittävästi FATF:n suositusten täyttämiseksi, sen on vaarana joutua FATF:n korkean riskin listalle, millä voisi olla vaikutusta Suomen luottoluokitukseen ja sitä kautta julkiseen talouteen. Esityksessä ehdotetut muutokset, jotka liittyvät FATF:n suositusten täytäntöönpanoon, on tarkoitus raportoida FATF:lle seurantamenettelyssä.

Hallituksen esitykseen on sisällytetty vain teknisluontoisimpia muutosehdotuksia, jotka liittyvät neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon, FATF:n suosituksiin tai muihin kansallisiin muutostarpeisiin. Muita muutostarpeita on tarkoitus arvioida tulevissa, vireillä tai suunnitteilla olevissa säädöshankkeissa, jotka liittyvät rahanpesua ja terrorismin rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamiseen. Valtiovarainministeriö asetti 11.12.2020 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus tarvittaviksi lakimuutoksiksi ja täydennyksiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvään lainsäädäntöön.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Euroopan komissio on aloittanut rikkomusmenettelyt jokaisen 28 EU:n jäsenvaltion kanssa neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon liittyen. Komission edustaja on todennut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen asiantuntijakokouksissa, että osan jäsenvaltioiden osalta rikkomusmenettelyt on jo saatu päätökseen jäsenvaltioiden antamien vastausten perusteella ja muutamien jäsenvaltioiden osalta menettelyä jatketaan. Suomi on saanut 14.5.2020 ilmoituksen, jonka mukaan rikkomusmenettely on lopetettu.

6 Lausuntopalaute

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä ja sisäministeriössä virkatyönä.

Esityksestä pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: Eduskunnan oikeusasiamies, Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finanssiala ry, Finanssivalvonta, Keskukskauppakamari, Keskusrikospoliisi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Kuluttajaliitto, Lotteriinspektionen, oikeuskanslerinvirasto, oikeusministeriö, Patentti- ja rekisterihallitus, Poliisihallitus, Rahanpesun selvittelykeskus, Rahoitusvakausvirasto, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suojelupoliisi, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomen Asiakastieto Oy, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Pankki, Suomen Yrittäjät, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tulli, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö, Valtakunnanvoudinvirasto, Verohallinto, Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikkö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Lisäksi lausunnon antoivat Pääomasijoittajat ry, Suomen taloushallintoliitto ry ja Veikkaus. Lausuntopyyntö, lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat [valtiovarainministeriön hankesivuilla tunnuksella VM015:00/2020](#).

Rahanpesulakiin esitettyjen muutosten osalta Poliisihallituksen arpajaishallinto toteaa lausunnonssaan, että vaikutusten arvioinnissa ei ole otettu huomioon ilmoitusvelvollisille säädettyjen uusien velvollisuuksien valvonnalle aiheuttamia välillisiä vaikutuksia. Jatkovalmistelussa vaikutusten arviointia on täydennetty edellä esitetyn ja muiden lausuntokierroksella esiin nousseiden huomioiden pohjalta.

Sisäministeriön lausunnon mukaan 1 luvun 4 §:n 1 momentin 9 kohtaan ulkomaisen trustin kaltaisten oikeudellisten järjestelyjen ja tosiasiallisen edunsaajan käsitteisiin ehdotettujen täsmennysten voidaan olettaa parantavan esitutkintaviranomaisen toimintamahdollisuuksia trustin vastuujärjestelyn selvittämisessä rikosasiassa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto (jäljempänä *aluehallintovirasto*) kannattaa lausunnonssaan trustin määritelmän täsmentämistä. Suomen asianajajaliitto ry (jäljempänä *asianajajaliitto*) lausuu, että ehdotuksen osalta trustin määritelmässä ja perusteluissa on syytä korostaa kyseessä olevan ulkomainen järjestely, jotta esimerkiksi edunvalvontajärjestelyn rinnastaminen trustiin olisi selkeästi vältettävissä. Finanssiala ry:n (jäljempänä *FA*) lausunnon mukaan tarkennusta ei kuitenkaan avata täsmällisemmin hallituksen esityksen luonnoksessa ja epäselvyyksien ja värien tulkintojen välttämiseksi tulisi FA:n mukaan yksityiskohtaisissa perusteluissa täsmentää, mitä trustin kaltaisilla oikeudellisilla järjestelyillä tarkoitetaan. Edellä esitetyn lausuntopalautteen johdosta esityksen perusteluista on täydennetty viittaamalla Euroopan komission EU:n virallisessa lehdessä julkaisemaan luetteloon, joka sisältää jäsenvaltioiden ilmoittamat trustit (*trusts*) tai vastaavat oikeudelliset järjestelyt.

Sisäministeriön lausunnon mukaan rahanpesulain 4 §:n 1 momentin 11 kohdan poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden määritelmän täsmennystä puoltaa, ettei poliittisessa virassa hankittu vaikutusvalta katoa viran päättymisen jälkeen. Ehdotettu vuoden mittainen aika tässä lainkohdassa tarkoitettuna vaikutusvallan päättymiselle on pituudeltaan verrattain maltillinen huomioiden, että poliittisella vaikutusvallalla voidaan vaikuttaa taloudellisesti merkittäviin päätöksiin. Aluehallintovirasto ja Veikkaus kannattavat ehdotettua täsmennystä määritelmään. Aluehallintovirasto toivoo hallituksen esitykseen nimenomaista lausumaa siitä, onko esitetty 12 kuukauden aikaraja tehtävän päättymisestä ylärajana ehdoton, vai tulisiko ilmoitusvelvollisen soveltaa riskialttiuteen perustuvia toimenpiteitä, kunnes kyseiseen henkilöön ei enää katsota liittyvän poliittisesti vaikutusvaltaiselle henkilölle ominaista riskiä. Poliisihallituksen arpajaishallinnon lausunnon mukaan 12 kuukauden aikaraja on vähimmäisvaatimus, jonka jälkeen on tehtävä asiakkaan riskiperusteinen arviointi. FA:n lausunnon mukaan lainkohdan sanamuoto ei vastaa säännöksen perusteluja. Lisäksi FA lausuu, että ilmoitusvelvollisella ei myöskään ole tietolähteitä tai keinoja järjestelmällisesti ja luotettavasti arvioida sitä, liittyykö asiakkaaseen yhä tällaista riskiä, kuinka merkittävästä riskistä on kyse ja mihin toimenpiteisiin sen takia tulisi ryhtyä. FA esittää, että säännöksen sanamuotoa tai perusteluja selkeytetään, miltä osin ja millä tavoin entisiin poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin kohdistuvat riskialttiuteen perustuvat asiakkaan tuntemisvelvoitteet poikkeavat asiakkaisiin yleisesti sovellettavista riskiperusteisista

menettelyistä, ja mihin tietolähteisiin ilmoitusvelvollisen oletetaan päätöksensä perustavan. Veikkaus pitäisi hyvänä, jos julkinen hallinto ottaisi roolikseen pitää keskitettyä rekisteriä poliittisesti vaikutusvaltaisista henkilöistä. Esityksen jatkovalmistelussa todettiin, että poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän tarkentaminen edellyttää siinä määrin jatkovalmistelua, että se poistettiin tästä esityksestä ja sitä tullaan käsittelemään valtiovarainministeriön asettamassa työryhmässä.

Aluehallintovirasto kannattaa rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan i alakohdan määritelmän muuttamista siten, että se kattaisi myös toimimisen valtion osittain omistaman yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenenä. Esityksessä tulisi kuitenkin tarkentaa, tarkoitetaanko säännöksessä valtion suorassa omistuksessa olevia yrityksiä vai sisältyykö siihen myös esimerkiksi valtion omistamien sijoitusyhtiöiden omistukset muissa yrityksissä, sekä määrittää tarkasti minkä suuruiset osittaiset omistusosuudet kuuluvat vielä säännöksen soveltamisalaan. Keskuskauppakamari pitää lausuntonsa mukaan välttämättömänä, että ehdotetun i alakohdan soveltamisalaa rajoitetaan jatkovalmistelussa ja määritelmän ei tulisi kuitenkaan kattaa mitä tahansa yritystä, jossa valtiolla on vähäinen (mahdollisesti vielä välillinen) omistus. Keskuskauppakamari ehdottaa, että säännöksen soveltamisala rajattaisiin koskemaan vain yrityksiä, joissa valtiolla on määräysvalta. Asianajajaliiton lausunnon mukaan lakiesitys jättää epäselväksi sen, onko yrityksen oltava Suomen valtion omistama, vai voiko kyseessä olla jonkin toisen valtion omistama yritys. Asianajajaliitto pitää tarpeellisena selkeästi määritellä valtion omistusosuuden suuruus. Finanssivalvonta pitää muutosta ymmärrettävänä, mutta ehdottaa, että vaikutusvaltaisen asema rajattaisiin valtion enemmistöomisteisiin yhtiöihin. FA:n lausunnon mukaan ehdotettu muutos laajentaisi olennaisesti ja hallitsemattomasti sekä valtionyritysten että poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden piiriä ja tekisi selvittämisestä käytännössä mahdotonta. Ehdotettu muutos aiheuttaisi ilmoitusvelvollisille huomattavia selvittely- ja tulkintaongelmia ja hallinnollisia kustannuksia. FA:n lausunnon mukaan, jos valtionyrityksen nykyisen määritelmän muuttaminen nähdään välttämättömäksi, kriteerinä tulisi pitää yli 50 prosentin omistusosuutta tai muuhun seikkaan perustuvaa määräysvaltaa yhtiössä. Edelleen FA lausuu, että muutos kohdistuu myös olemassa oleviin asiakkaisiin, mikä merkitsee ilmoitusvelvollisille tietoteknisiä ja toiminnallisia muutostarpeita, henkilöstötarpeita sekä lisääntyneitä kustannuksia. Esityksen jatkovalmistelussa todettiin, että poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän i alakohdan muuttaminen rahanpesulainsäädännön täytäntöönpanossa havaitun puutteen johdosta edellyttää siinä määrin jatkovalmistelua, että se poistettiin tästä esityksestä ja sitä tullaan käsittelemään valtiovarainministeriön asettamassa työryhmässä.

Aluehallintovirasto ja FA kannattavat lausunnoissaan rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 13 kohdan a alakohdan muuttamista siten, että läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tekisi henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppania. Aluehallintoviraston lausunnon mukaan kansallisen lainsäädännön vaatimuksia ei ole tässä asiassa syytä ulottaa rahanpesudirektiiviä pidemmälle, erityisesti siksi, ettei nykyisin voimassa olevan lain vaatimia tietoja ole kohtuullisin ponnisteluin mahdollista selvittää. Poliisihallituksen arpajaishallinnon lausunnon mukaan ehdotettu poisto lisäisi ilmoitusvelvollisten riskiperusteisen lähestymistavan merkitystä.

Aluehallintovirasto lausuu, että pöytälaatikkopankkia koskevan määritelmän lisääminen rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 19 kohdaksi on tarpeellinen ja määritelmä on riittävän selkeä ja informatiivinen. FA:n lausunnon mukaan määritelmän sisältämää termiä ”finanssiryhmä” ei ole määritelty ja pitää tärkeänä, että se joko määritellään hallituksen esityksessä tai korvataan termillä, jonka sisältö on laissa määritelty. Myös ilmaisu ”luotto- tai rahoituslaitoksen suhteen” on epätarkka ja FA ehdottaa, että se korvataan ilmaisulla ”luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa”. Jatkovalmistelussa pöytälaatikkoa koskevaa määritelmää on täsmennetty edellä esitetty lausuntopalaute huomioiden.

Aluehallintovirasto kannattaa lausunnossaan rahanpesulain 1 luvun 6 §:ään sisältyvän ulkomaisen trustin tosiasiallisen edunsaajan käsitteen täsmennystä. Asianajajaliitto lausuu tältä osin, että omaisuudenhoitajalla on nimenomainen merkitys sijoituspalvelulaissa (747/2012) eikä tätä merkitystä ole syytä sekoittaa rahanpesun estämistä koskevassa lainsäädännössä. FA kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, ettei edunsaajia aina pystytä nimeämään etukäteen ja täten laissa tulisikin selkeästi todeta, ettei 5 kohdan mukaisten henkilöiden osalta tarvitse kerätä lain 3 luvun 3 §:ssä mainittuja tietoja. Näiden edellä esitettyjen lausuntojen perusteella ei jatkovalmistelussa nähty tarpeelliseksi tehdä muutoksia ehdotukseen.

Sisäministeriön lausunnon mukaan 2 luvun riskiarviota koskevat ehdotukset tukevat jatkossa kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen riskiarvion yhdenmukaisuutta ja kattavuutta. Myös Finanssivalvonta, Poliisihallituksen arpajaishallinto ja aluehallintovirasto kannattavat pääsääntöisesti ehdotettuja ilmoitusvelvollisen riskiarviota koskevia muutoksia. Aluehallintoviraston ja Suomen taloushallintoliitto ry:n lausuntojen mukaan erityisen toivottavaa olisi, että hallituksen esityksessä otettaisiin nimenomaisesti kantaa siihen, millaisista vaatimuksista ilmoitusvelvolliset, jotka ovat pieniä tai joiden toiminnan luonne ei vaadi täysimittaista riskiarviota, voisivat luopua. Aluehallintovirasto, Poliisihallituksen arpajaishallinto, Finanssivalvonta, FA ja Suomen taloushallintoliitto ry pitävät tarpeellisena uusien riskiarvioon liittyvien vaatimusten ja käsitteiden avaamista vähintäänkin lain esitöissä. FA:n lausunnon mukaan työnantajan oikeudet tehdä taustaselvityksiä työntekijöistään ovat erittäin rajoitetut ja huomiota on yleisen tietosuoja-asetuksen ohella kiinnitettävä ainakin yksityisyyden suojasta työelämässä annettuun lakiin (759/2004) ja turvallisuuspalvelulakiin (726/2014), joiden asettamia vaatimuksia ei rahanpesulain säännöksin voida muuttaa. Myös Poliisihallituksen arpajaishallinto ja asianajajaliitto kiinnittävät huomiota siihen, että työntekijöiden taustaselvityksiä koskevan velvollisuuden säätämisen yhteydessä tulisi huomioida myös muu kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen sääntely. Esityksen jatkovalmistelussa todettiin, että ilmoitusvelvollisen riskiarviota koskevat ehdotukset vaativat siinä määrin lisävalmistelua, erityisesti riskiarvioon liittyvien vaatimusten, käsitteiden ja työntekijöiden taustaselvityksiin liittyen, että ehdotus päätettiin poistaa tästä esityksestä ja sitä tullaan käsittelemään tulevien lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä.

Ehdotuksen mukaan rahanpesulain 3 luvun 1 §:n 2 momenttiin lisättäisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien huomioon ottamisen osalta maininta myös kehitettävistä tuotteista, palveluista ja liiketoimista sekä jakelukanavista ja teknologioista. Poliisihallituksen arpajaishallinnon ja aluehallintoviraston lausuntojen mukaan ehdotusta pidetään kannatettavana ottaen huomioon asiaa koskevan FATF:n suosituksen lisäksi sen, että muutos korostaisi riskiperusteista lähestymistapaa. FA:n pitää tarpeellisena selkeyden ja ymmärrettävyyden vuoksi, että perusteluissa selvennettäisiin, millä tavoin uudet tuotteet, palvelut ja liiketoimet poikkeavat kehitettävistä tuotteista, palveluista ja liiketoimista. Jatkovalmistelussa perusteluita täydennettiin joiltain osin, mutta päätettiin pitäytyä esityksessä, sillä FATF:n suosituksen 15 1 kohdan mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä tulee arvioida muun muassa siten, että huomioidaan uusien tuotteiden ja liiketoimien kehittämisen yhteydessä mahdollisesti esille nousevat riskit.

Ehdotuksen mukaisesti rahanpesun ja terrorismin rajoituksen estämisestä annetun lain 3 luvun 1 §:n 3 momenttia selkeytettäisiin. Voimassa olevassa ja muutettavaksi ehdotetussa lainkohdassa viitataan ns. virka-apudirektiiviin (77/799/ETY) siitä johtuviin velvoitteisiin. Verohallinnon näkemyksen mukaisesti selkeyden vuoksi olisi tarpeen viitata myös ns. FATCA sopimuksen (SopS 25/2015) ja OECD Common Reporting Standardin täytäntöönpanon mukaisiin velvoitteisiin, sillä käytännössä asiakkaan tuntemisvelvoitteet ovat näiden kaikkien instrumenttien perusteella samantyyppiset. Verohallinnon mukaan silloin, jos viitataan yksinomaan virka-apudirektiiviin voi syntyä päätelmä, ettei rahanpesun torjuntaa koskevan sääntelyn perusteella ole

huomioitava muita verosääntelystä johtuvia velvoitteita. Jatkovalmistelussa todettiin, että esitetty täydennys on perusteltu ja ehdotusta täydennettiin tältä osin.

Ehdotuksen mukaan rahanpesulain 3 luvun 2 §:n momenttiin lisättäisiin FATF:n suosituksen 10 mukainen nimenomainen kielloksi pitää anonyymeja tai tekaistuilla nimillä toimivia asiakkaita. Ehdotettu muutos tukee sisäministeriön näkemyksen mukaan laillisen talousjärjestelmän pelisääntöjä. Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnon mukaan kyseessä on keskeinen lähtökohta rahanpesun torjunnassa ja kun säännös ei ajatukseltaan ole uusi vaan ilmenee luottolaitoslaissa ja maksulaitoslaissa, voidaan kielloksi anonyymistä asioinnista pitää rahanpesun torjunnan ja selvittämisen näkökulmasta tarpeellisenä. Kun ehdotuksen mukaan laajennus koskisi muita finanssilaitoksia, joiden tavanomaisiin kauppatapoihin kuuluu mitä ilmeisemmin asiakkaiden tunnistaminen siten, ettei anonyymeista tai tekaistuilla nimillä toimivista asiakkaista voida puhua, voidaan tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnon mukaan laajennusta pitää oikeasuhteisena niin palveluntarjoajan toimintavapauden kuin asiakkaan tiedollisen itsemääräysvallan näkökulmasta. Vaikka aluehallintovirasto ei suorittamassaan valvonnassa ole havainnut valvottavilla olevan anonyymeja asiakkaita, aluehallintovirasto kannattaa nimenomaisen kiellon lisäämistä lakitekstiin. Poliisihallituksen arpajaishallinnon lausunnon mukaan lisäyksen muotoilu olisi syytä tarkistaa siten, että siinä puhuttaisiin asiakastileistä, joiden haltijoita ei ole tunnistettu ja joiden haltijoiden henkilöllisyyttä ei ole todennettu. Veikkaus esittää lausunnossaan selkeyttämään esitystä niin, ettei pykälää koskeva muutosehdotus koske Veikkauksen anonyymeja asiakkaita. Suomessa anonyymi rahapelaaminen on mahdollista rahanpesulain määrittelemien ehtojen puitteissa. Lausuntopalautteen perusteella jatkovalmistelussa muutettiin ehdotusta siten, että sen mukaan säädettäisiin nimenomaisesta kiellosta ylläpitää anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä.

Sisäministeriön lausunnon mukaan hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetun 3 luvun 2 §:n satunnaisista asiakassuhdetta koskeva ehdotus 1 000 euron varainsiirron rajasta virtuaalivaluuttavarainsiirrossa on perusteltu. Vaikka 1 000 euron summa on sinänsä melko pieni, on huomattava, että sillä voi tukea ja edistää merkittävästi terrorismia. Tämä pätee erityisesti tilanteissa, joissa varainsiirto toistetaan useasti tai varainsiirron vastaanottovaltiossa kyseisen summan ostovoima on huomattavasti suurempi kuin Suomessa. Keskusrikospoliisi tuo lausunnossaan esiin, että ehdotuksen osalta on huomioitava virtuaalivaluuttapalveluiden tarjoajien tuotteiden erityispiirre siten, että laissa mainittaisiin määrän ohella myös arvo, sillä varojen siirto ei perustu näissä tuotteissa tai palveluissa euroon. Finanssivalvonta kiinnittää lausunnossaan huomiota FATF:n tulkintaohjeen sanamuotoon, jonka mukaan liiketoimen käsitteen piiriin voisivat kuulua sekä VASP-toimijoiden tekemät virtuaalivaluuttasiirrot että fiat-valuuttasiirrot. Mikäli tätä tulkintaa noudatetaan, tulisi lakimuutoksessa käyttää sanaa ”liiketoimi” sanan ”varainsiirto” sijasta, jolloin vältetään mahdolliset väärinkäsitykset siinä, onko kyseessä virtuaalivaluutan tarjoajan tekemä fiat-valuuttasiirto vai virtuaalivaluuttasiirto. Finanssivalvonta painottaa lausunnossaan, että ehdotetulla muutoksella ei tule heikentää nykytilaa, jossa Suomessa rekisteröityjen virtuaalivaluuttatoimijoiden kaikki asiakkaat katsotaan vakituisiksi asiakkaiksi, ja siten heidät tulee tunnistaa asiakkaansa transaktion suuruudesta riippumatta. Tätä on pidetty välttämättömänä myös sen seuraamiseksi, missä vaiheessa 1 000 euron raja ylittyy satunnaisen asiakkaan osalta. Oikeusministeriön lausunnon mukaan ehdotettu muutos vaikuttaisi merkittävään asiakastietojen yksityiskohtaisempaa tarkastelua useammin suhteessa voimassa oleviin säännöksiin, millä voidaan arvioida olevan yksityiselämän suojaan vaikutusta. Jatkovalmistelussa ehdotusta on muutettu tarvittavilta osin ja täydennetty suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -osiota lausuntopalautte huomioiden.

Ehdotetun 3 luvun 3 §:n asiakkaan tuntemistietoja ja niiden säilyttämistä koskevan muutoksen osalta FA katsoo, että ehdotettuja muutoksia tulisi perustella tarkemmin muun muassa pääasiallisen liiketoimintapaikan käsitteen osalta. FA haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, ettei

pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitetta ole mahdollista hankkia luotettavista julkisista rekistereistä, vaan tieto olisi asiakkaan oman ilmoituksen varassa. FA katsoo, että riskiperusteinen lähestymistapa huomioiden ilmoitusvelvollisella tulisi olla oikeus itse määrittää riskien arvioinnin kautta asiakkaan tuntemiseksi tarvittavat tiedot. Edelleen FA:n lausunnon mukaan kotipaikan ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteita koskevat muutokset edellyttävät muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Jatkovalmistelussa päätettiin pitäytyä ehdotuksen mukaisessa muotoilussa, johtuen FATF:n suosituksen 10 tulkintaohjeen edellytyksessä, jonka mukaan oikeushenkilöiden tunnistamiseksi olisi kerättävä kotipaikan osoite sekä jos se on eri, pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite. Jatkovalmistelussa on kuitenkin huomioitu, että ehdotettu täydennys edellyttäisi muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin ja siksi muutoksen osalta on ehdotettu siirtymäaikaa 1.9.2020 saakka.

FA:n lausunnon mukaan 3 luvun 5 §:n vakuutus tuotteisiin liittyvää erityistä tuntemisvelvollisuutta koskeva muutosehdotus edellyttäisi, että henki- ja muun sijoitusvakuutuksen edunsaajan henkilöllisyys olisi todennettava aina, kun maksu suoritetaan. Muutos nykykäytäntöön olisi merkittävä ja se edellyttäisi edunsaajalta joko henkilöllisyystodistuksen esittämistä palveluntarjoajan luona tai tunnistautumista sähköisessä kanavassa. Tämän ehdotuksen osalta jatkovalmistelussa todettiin, että kyse on ainoastaan virheellisen säännöksen saattamisesta vastaamaan rahanpesudirektiiviä ja voimassa olevan lain esitöitä ja täten ehdotus pidetään sellaisenaan.

Aluehallintovirasto kannattaa rahanpesulain 3 luvun 6 §:ään ehdotettua lisäystä, jonka mukaan ilmoitusvelvollisen tulee pitää kirjaa tosiasiallista edunsaajaa koskevista tunnistamistoimenpiteistä, joita ilmoitusvelvollisessa on tehty. Paitsi, että vaatimus helpottaa valvontaviranomaisen valvontatyötä, se myös tarjoaa ilmoitusvelvolliselle selkeän toimintamallin tosiasiallisten edunsaajien tunnistamisen dokumentointiin. FA ja Suomen taloushallintoliitto ry puolestaan lausuvat, että tämä velvoite on raskas toteuttaa ja aiheuttaa huomattavia muutostarpeita tietojärjestelmiin. Velvoite tulee rajata riskiperusteisesti vain olennaisiin riskikohteisiin/asiakkaisiin ja sille tulee antaa riittävän pitkä siirtymäaika. Oikeusministeriön lausunnon mukaan ehdotettu muutos vaikuttaisi merkittävään asiakastietojen yksityiskohtaisempaa tarkastelua useammin suhteessa voimassa oleviin säännöksiin, millä voidaan arvioida olevan yksityiselämän suojaan vaikutusta. Jatkovalmistelussa on huomioitu, että ehdotettu täydennys edellyttäisi muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin ja siksi muutoksen osalta on ehdotettu siirtymäaikaa 1.9.2020 saakka. Lisäksi suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -osiota on täydennetty tämän ehdotuksen osalta.

Aluehallintovirasto pitää rahanpesulain 3 luvun 7 §:n täydentämistä tarpeellisenä. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan nyt voimassa oleva rahanpesulaki ei aseta riittäviä laatuvaatimuksia taholle, joka täyttäisi asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet ilmoitusvelvollisen puolesta. Tämän vuoksi ehdotettu täydennys, johon sisältyy ehto rahanpesulakia vastaavien velvollisuuksien soveltamisesta sekä velvollisuuksien noudattamisen valvonnasta, on välttämätöntä lisätä pykälään.

Ehdotuksen mukaan rahanpesulain 3 luvun 8 §:n 1 momenttiin lisättäisiin nimenomainen kieltö soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä silloin, kun on kyse epäilyttävästä liiketoimesta tai kun liiketoimeen sisältyviä varoja epäillään käytettävän terrorismin rahoittamiseen. Poliisihallituksen arpajaishallinnon näkemyksen mukaan muutosesitys on kannatettava ottaen erityisesti huomioon rahanpesulain tavoitteen. Nimenomaisella kiellolla myös selkeyttäisiin yksinkertaistetun asiakkaan tuntemismenettelyn soveltamista. Aluehallintovirasto pitää ehdotusta hyvänä, mutta katsoo, ettei tämä lisäys yksinään riitä selkeyttämään yksinkertaistettuun tuntemisvelvollisuuteen liittyvää epäselvää asiantilaa.

FA esittää lausunnossaan täsmennystä 3 luvun 12 §:n kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvää tehostettua tuntemisvelvollisuutta koskevaan säännökseen. Jatkovalmistelussa ehdotusta muutettiin FA:n lausunnossaan esittämän täsmennyksen mukaisesti.

Ehdotuksen mukaan 3 luvun 13 §:n mukaista poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvää tehostettua tuntemisvelvollisuutta koskevaa säännöstä täsmennettäisiin. Oikeuskanslerin lausunnon mukaan nykyinen säännös on epäilemättä esitysluonnoksessa todetuin tavoin puutteellinen. Oikeuskansleri, Poliisihallituksen arpajaishallinto, asianajajaliitto ja FA lausuvat, että 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohdan ja 3 luvun 13 §:n 1, 3 ja 4 momenttiin ehdotetut muutokset eivät yhdessä muun rahanpesulain sääntelyn kanssa kuitenkaan muodosta loppuun asti johdonmukaista kokonaisuutta. Lausunnoissa kiinnitettiin myös huomiota ehdotettuun 12 kuukauden vähimmäisaikaan, sen laskemiseen sekä poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvään riskiin ja tehostettuun tuntemismenettelyyn. Tällä ehdotuksella on kytkös 1 luvun 4 §:n 11 kohdan mukaisen poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän muuttamiseen. Kyseistä määritelmää koskeva muutosehdotus päätettiin poistaa tästä ehdotuksesta. Täten esityksen jatkovalmistelussa todettiin, myös lausuntopalaute huomioiden, että myös tämä muutosehdotus edellyttää siinä määrin jatkovalmistelua, että se poistettiin tästä esityksestä ja sitä tullaan käsittelemään valtiovaraministeriön asettamassa työryhmässä.

Aluehallintovirasto ja Finanssivalvonta kannattavat rahanpesulain 4 luvun 4 §:ään esitettyä muutosta, jonka mukaan ilmoitusvelvollinen saisi luovuttaa tiedon epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisestä ja sisällöstä konsernin sisällä. Tietojenvaihdon koko konsernin sisällä tulisi olla saumatonta, eikä konsernin sisäinen tietojenvaihto aluehallintoviraston käsityksen mukaan vaarantaisi ilmoituksen käsittelyä. Finanssivalvonta kuitenkin painottaa riskiperusteisuutta ja toimijoiden omaa kykyä harkita tehdyn ilmoituksen vaikutuksia. FA tuo lausunnossaan esiin, että ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta ei kuitenkaan edellytä konkreettista epäilyä siitä, että varat olisivat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyisivät terrorismin rahoittamiseen. FA esittää lausunnossaan myös muutosta perustelutekstiin, jonka mukaan tieto epäilyistä myös välitettäisiin aina koko konsernille, jollei rahanpesun selvittelykeskus anna muita ohjeita. Oikeuskanslerin lausunnon mukaan ehdotuksen osalta ei ole enemmälti pohdittu, vastaavatko neljännen rahanpesudirektiivin ja kirjanpitolain (1336/1997) konsernimääritelmät toisiaan ja onko siten myöskään ehdotetun kaltainen tukeutuminen kirjanpitolain 1 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun konserniyrityksen määritelmään perusteltua. Esitysluonnoksessa ei ole myöskään annettu merkitystä sille, että rahanpesulain niissä säännöksissä, joissa jo operoidaan konsernin käsitteellä, ei samalla viitata kirjanpitolain konsernimääritelmään. Tästä seuraa, että viitattaessa vain konserniyrityksen määritelmän osalta kirjanpitolain määritelmään rahanpesulain sääntely muodostuu sisäisesti epäjohdonmukaiseksi. Myös patentti- ja rekisterihallitus tuo lausunnossaan esiin, että kirjanpitolain konsernin käsite ei pidä sisällään omistusyhteisyri-tyksiä, eli direktiivin ja kirjanpitolain määritelmät eroavat tässä suhteessa toisistaan. Tietosuo- javaltautetun toimiston lausunnon mukaan se, että otetaan muualta lainsäädännöstä (kirjanpito- laki) käsite, jolla laajennetaan henkilötietojen käsittelyä ei sellaisenaan vastaa käyttötarkoit- sidonnaisuuden periaatetta. Lausunnon mukaan näiltä osin tulisi tehdä tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 10 kohdassa tarkoitettua tietosuoja koskevaa vaikutustenarviointi, jossa olisi huomi- oitu ja arvioitu, miten tällainen tiedon laajempi käsittely voisi vaikuttaa ilmoituksenkohteen oi- keuksiin ja vapauksiin. Lausunnossa todetaan myös, että mikäli kyse on käsittelystä, jossa jä- senvaltion lainsäädännöllä nimenomaan poiketaan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan tar- koittamalla tavalla alkuperäisestä käsittelytarkoituksesta, tulisi esittää perusteita, joiden mukaan poikkeaminen olisi välttämätöntä ja oikeasuhteista. Saadun lausuntopalautteen perusteella eh- dotusta ja sen perusteluita on muotoiltu uudelleen sekä täydennetty huomioiden tietosuoja-sään- telyn edellytykset ja tältä osin on myös täydennetty esityksen suhde perustuslakiin ja säätämis- järjestys -osiota.

Ehdotuksen mukaan rahanpesulain 6 luvun 2 §:n 1 momenttiin lisättäisiin virke, jonka mukaan rahanpesulain 7 luvussa säädettyjen valvontaviranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen tulee päästä tosiasiallisia edunsaajia koskeviin tietoihin ilman aiheetonta viivytystä. Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnon mukaan ehdotus yhteisön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajia koskevia tietoja näyttäisi liittyvän tällaisen tiedon nopeaan saamiseen viranomaiselle. Kyse on käytettävyyden parantamisesta eikä niinkään siitä, etteikö yhteisöllä olisi laillista oikeutta käsitellä tällaisia tietoja. Ehdotus ei ole siten ongelmallinen käsittelyn laillisuusperiaatteen kannalta. Aluehallintoviraston lausunnon mukaan ehdotettu lakimuutos on tarpeellinen, ja osaltaan se tarjoaa valvontaviranomaisille keinon tehostaa ilmoitusvelvollisten valvontaa. Poliisihallituksen arpajaishallinto pitää myös muutosehdotusta lähtökohtaisesti kannattavana, mutta ehdottaa sen täsmentämistä lausunnossa erikseen mainituilta osin. Oikeusministeriön ja Poliisihallituksen arpajaishallinnon lausuntojen mukaan lainmuutosten vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan olisi syytä arvioida. Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan jonkin verran epäselvänä voidaan pitää sitä, mihin ehdotetun 6 luvun 2 §:n velvoite päästä tosiasiallisia edunsaajia koskeviin tietoihin ilman aiheetonta viivytystä viittaa ja ketä toimijaa kirjaus velvoittaa. Mikäli pääsy tulee olla suoraan yhteisön ylläpitämiin tietoihin, kirjauksella voi olla merkittävästi laajempia vaikutuksia, kuin että pääsy on viranomaisten rekistereiden kautta. Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on jo oikeus saada myös edunsaajaa koskevia tietoja myös suoraan yhteisöiltä rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n nojalla ja kirjaus vaikuttaisi siten, että yhteisöjen on vastattava näihin tiedusteluihin ilman aiheetonta viivytystä. FA pitää tärkeänä, että pykälässä tarkoitettulle yhteisölle asetettu velvollisuus hankkia, pitää yllä ja antaa tosiasiallisia edunsaajia koskevia tietoja ulotetaan koskemaan valvontaviranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen ohella myös Patenti- ja rekisterihallitusta. Lisäksi velvollisuuden noudattamista tulisi tehostaa asianmukaisilla seuraamuksilla, jotka toimivaltainen viranomainen voi määrätä velvoitteen laiminlyöneelle yhteisölle. Lausuntopalautteen perusteella jatkovalmistelussa todettiin, että ehdotus edellyttää siinä määrin jatkovalmistelua, että se poistettiin tästä esityksestä ja sitä tullaan käsittelemään tulevien lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus pitää myönteisenä, että lain 7 luvun 1 §:ään lisättäisiin viittaus tasavallan presidentin asetukseen eräiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaisten tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla (500/2018), jotta voidaan selvittää, mitkä tahot valvovat lain mukaisesti. Samalla maakunnan hallituksen mukaan on tärkeää, että säännös on vain viittaussäännös, jossa otetaan huomioon, että valtakunnan lailla ei ole mahdollista siirtää valtion tehtäviä maakunnan viranomaisille. Oikeuskansleri tuo lausunnossaan esiin, että perustuslakivaliokunta on erinäisissä lausunnoissaan todennut, että säädösten hierarkkisten suhteiden vuoksi ei ole asianmukaista mainita asetusta nimeltä laissa. Ahvenanmaata koskevaan erilliseen sääntelyyn voidaan lakiesityksessä viitata yleisemmin ja käsitellä asiaa tarkemmin perusteluissa. Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että ehdotettu lainmuutos ei ole mahdollinen Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) perusteella. Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten tehtävistä ei voida säätää valtakunnan toimivaltaan kuuluvassa laissa. Lisäksi rahanpesun torjunta on valtakunnan viranomaiselle kuuluva tehtävä, joka voidaan siirtää Ahvenanmaan maakunnan viranomaiselle ainoastaan niin sanotulla sopimusasetuksella Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisesti. Oikeusministeriön lausunnon mukaan voimassa olevaan sopimusasetukseen ei ole myöskään mahdollista viitata rahanpesulaissa. Oikeuskanslerin ja oikeusministeriön lausuntoihin viitaten, ehdotus päätettiin jatkovalmistelussa poistaa esityksestä.

Aluehallintovirasto kannattaa 9 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentin muuttamista siten, että ilmoitusvelvollisen tulee noudattaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta myös ETA-valtiossa sijaitsevassa siviiliikkeessään. Aluehallintovirasto kannattaa myös ehdotusta, jonka mukaan ilmoitusvelvol-

lisen, jolla on toimipaikkoja muissa jäsenvaltioissa, tulee varmistaa, että nämä toimipaikat noudattavat rahanpesudirektiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kyseisen toisen jäsenvaltion kansallisia säännöksiä. Ehdotettu lisäys selkeyttää ilmoitusvelvollisen asemaa ja vastuuta tilanteissa, joissa ilmoitusvelvollisella on toimipaikkoja muissa jäsenvaltioissa.

Sisäministeriö toteaa rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin ehdotettujen muutosten olevan kannatettavia ja tuo lausunnossaan esiin, että rahanpesun selvittelykeskuksen tehokkuus perustuu oikeuteen saada, käsitellä ja vaihtaa kattavasti tietoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Poliisin tiedonsaantioikeuksia koskevien yleisten vaatimusten mukaisesti tiedonsaantioikeudet on määriteltävä mahdollisimman yksiselitteisesti toimivaltuuslainsäädännössä. Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan rahanpesun selvittelykeskus on jo hoitanut lakiehdotuksen 2 §:ssä mainittuja analyysitehtäviä. Ahvenanmaan maakunnan hallitus pitää tervetulleena ehdotettua 2 §:ää koskevan ehdotuksen mukaista rahanpesun selvittelykeskuksen velvoitteiden laajentamista. Maakunnan hallitus kuitenkin edellyttää, että jatkossa nämä raportit ovat saatavilla sekä ruotsiksi että suomeksi. Jollei rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia olennaisia raportteja ja yhteenvedoja ole saatavilla ruotsiksi, maakunnan valvontaviranomaiset ja sekä maakunnan että ruotsinkielisen Suomen raportointivelvolliset asettuvat heikompaan asemaan kuin suomenkieliset vastaavat tahot.

Keskusrikospoliisin mukaan lakiehdotuksen 4 §:n ajallinen velvoite vastata viipymättä toisen maan tekemiin tiedusteluihin on jo nykyisellään sisältynyt rahanpesun selvittelykeskuksen sisäisiin työkulkuihin. Rahanpesun selvittelykeskus on jo nykyisellään toimittanut ilmoituksia, jotka koskevat toisia EU:n jäsenvaltioita, edelleen näihin maihin sekä ollut aktiivisesti mukana projektissa, jonka tavoitteena on edelleen sujuvoittaa teknisten ratkaisujen avulla tietoiien luovuttamista EU-maiden kesken. Asianajajaliitto pitää lausuntonsa mukaan välttämättömänä, että esityksessä tulee selkeästi esille asianajajien erityisasema ja salassapitovelvollisuus. Asianajajille on laissa säädetty velvollisuus asianajosalaisuuksien säilyttämiseen. FA haluaa kiinnittää huomiota siihen, että neljännessä rahanpesudirektiivissä oleva sana ”tarvittaessa” puuttuu lakitekstistä ja se tulisi lisätä säännöksen tekstiin. Lisäksi FA pitää kohtuullisena, että perusteluissa todettaisiin selvästi, että rahanpesun selvittelykeskuksen tulee ensisijaisesti hankkia tiedot muilta kuin ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevilta johtajilta tai työntekijöiltä henkilökohtaisesti. Esityksen jatkovalmistelussa on arvioitu lausuntopalautteessa esiin tuotuja muutosehdotuksia ja täydennetty 4 §:n muotoilua ja perusteluja tarpeellisiksi katsotuilta osin.

Keskusrikospoliisi kannattaa sitä, että lain 5 §:n mukaista kirjausta tilanteista, joissa tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä (muu perusteltu syy) täsmennetään. Ehdotettu kirjaus ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja Suomen oikeusjärjestyksen peruseriaatteiden vastaisuudesta on yhdenmukainen rikosoikeudellisessa oikeusavussa noudatettavien säännösten kanssa. Lausunnon mukaan on vielä syytä pohtia, tuleeko ja voidaanko rahanpesudirektiivin vaatimukset huomioiden, tiedonluovutustilanteissa huomioida vastaavasti rikosoikeudellisessa oikeusavussa noudatettavia harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita. Nyt ehdotetussa muodossa kaikki nämä harkintaperusteet poistuvat laista.

Lausunnoissaan oikeuskansleri ja oikeusministeriö toivat esiin myös tarpeen Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -osion täydentämiselle. Tätä osiota on täydennetty merkittävästi jatkovalmistelussa. Lisäksi Pääomasijoittajat ry ja FA toivat lausunnoissaan esiin, että lakiin tulee kirjata riittävä siirtymäaika tietojärjestelmämuutoksien toteuttamiseksi. Tämä on huomioitu niiden esitysten osalta, joiden arvioidaan edellyttävän tietojärjestelmämuutoksia ilmoitusvelvollisille. Lausunnoissa esitettiin muutoksia myös muihin kuin käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettuihin rahanpesulainsäädännön säännöksiin. Kyseiset ehdotukset on huomioitu valtiovarainministeriössä ja niitä tullaan arvioimaan ja käsittelemään tarpeellisilta osin tulevien rahanpesulainsäädännön muutoshankkeiden yhteydessä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

1 luku Yleiset säännökset

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin 4 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi viittaus maksulaitoslain (297/2010) 7 b pykälään. Tällä hetkellä soveltamisalaa koskevan pykälän 1 momentin 4 kohdasta puuttuu viittaus maksulaitoslain 7 b pykälään, joka koskee tilitietopalveluiden tarjoajia. Euroopan komissio on antanut aiheesta lausunnon Euroopan pankkiviranomaiselle keväällä 2019 ja tässä yhteydessä on todettu, että tilitietopalveluiden tarjoajat kuuluvat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun sääntelyn soveltamisalan piiriin.

4 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 9 kohtaa, jossa on määritelty ulkomainen trusti, tarkennettaisiin niin, että määritelmä sisältäisi myös trustin kaltaiset oikeudelliset järjestelyt. Muutoksella täydennettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa. Euroopan komissio on julkaissut kootun luettelon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta 20.5.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 (1), sellaisena kuin se on muutettuna, 31 artiklan 10 kohdan nojalla. Luettelo sisältää ainoastaan jäsenvaltioiden 10.9.2019 mennessä ilmoittamat trustit (*trusts*) tai vastaavat oikeudelliset järjestelyt. Luettelo on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä (EUVL C 434, 27.12.2019, s. 27–28).

Pykälän 1 momentin 13 kohdan a alakohtaa muutettaisiin niin, että läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tekisi henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppania. Tieto on ollut käytännössä erittäin hankala selvittää ja lainkohdan noudattaminen edellyttäisi merkittävässä julkisessa tehtävässä olevan henkilön perheenjäsenten liikesuhteiden huomioimista tai selvittämistä, eikä rahanpesudirektiivissä vaadita poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän laajentamista edellä kuvatulla tavalla.

Pykälän 1 momentin 18 kohdan b alakohtaan tehtäisiin tekninen muutos.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 19 kohta, jossa määriteltäisiin pöytälaatikkopankki. Pöytälaatikkopankin käsitteen selkeyttämiseksi määritelmän lisääminen rahanpesulakiin olisi tarpeellista. Ehdotetun 19 kohdan mukaan pöytälaatikkopankilla tarkoitettaisiin luotto- tai rahoituslaitosta taikka luotto- tai rahoituslaitostoimintaan rinnastettavaa toimintaa harjoittavaa laitosta, joka on perustettu sellaisella lainkäyttöalueella, jolla sillä ei ole fyysistä toimipaikkaa eikä todellista johtoa, ja joka ei kuulu julkisen valvonnan kohteena olevaan luotto- tai rahoituslaitoskonserniin tai vastaavaan taloudelliseen yhteenliittymään. Neljännessä rahanpesudirektiivissä pöytälaatikkopankki on määritelty 3 artiklassa. Direktiivin mukaan pöytälaatikkopankilla tarkoitetaan luotto- tai finanssilaitosta taikka luotto- tai finanssilaitoksen suhteen vastaavaa toimintaa harjoittavaa laitosta, joka on perustettu sellaisella lainkäyttöalueella, jolla sillä ei ole fyysistä toimipaikkaa eikä todellista johtoa, ja joka ei ole sidoksissa säänneltyyn finanssiryhmään. Neljännen rahanpesudirektiivin 24 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on kieltävä luotto- ja finanssilaitoksia aloittamasta tai jatkamasta kirjeenvaihtajasuhteita pöytälaatikkopankin kanssa. Lisäksi edellä mainitun artiklan mukaan niiden on edellytettävä, että kyseiset laitokset toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, etteivät ne aloita tai jatka kirjeenvaihtajasuhteita sellaisen luotto- tai finanssilaitoksen kanssa, jonka tiedetään antavan pöytälaatikkopankkien käyttöä tilejään. Rahanpesulain 3 luvun 12 §:llä on täytäntöönpantu rahanpesudirektiivin 24 artiklassa säädetty kielto luotto- tai rahoituslaitokselle aloittaa tai jatkaa

kirjeenvaihtajasuhdetta sellaisen laitoksen kanssa, joka on pöytälaatikkopankki tai jonka tilejä pöytälaatikkopankit voivat käyttää. Lisäämällä pöytälaatikkopankin määritelmä rahanpesulaikiin täydennettäisiin edellä mainittua rahanpesulain säännöstä.

6 §. *Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja.* Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos. Momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jossa säännöstä täsmennettäisiin niin, että siinä viitattaisiin myös niihin henkilöihin, jotka ovat vastaavassa tai samankaltaisessa asemassa kuin trustin tai trustin kaltaisen oikeudellisen järjestelyn perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija, omaisuudenhoitaja tai edunsaaja. Lisäksi pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siitä, että jos 1 momentissa tarkoitettua edunsaajaa ei ole vielä vahvistettu, tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan edunsaajan sijasta niitä henkilöryhmiä, joiden pääasiallista etua silmällä pitäen oikeudellinen järjestely tai oikeushenkilö on perustettu tai toimii. Muutoksella selkeytettäisiin määritelmää, sillä nykyisessä muodossa siitä ei käy selvästi ilmi, että tosiasiallisiksi edunsaajiksi pitäisi merkitä kaikki listatuissa rooleissa olevat henkilöt, jotka tarkasteltavasta trustista löytyy. Ulkomaisella trustilla voi siis tilanteesta riippuen olla yhtäaikaaisesti useita tosiasiallisia edunsaajia. Muutoksella täydennettäisiin rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 kohdan b ja c alakohdan täytäntöönpanoa.

Pykälän nykyisestä 2 momentista tulisi uusi 3 momentti, johon tehtäisiin tekninen muutos.

3 luku **Asiakkaan tunteminen**

1 §. *Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien huomioon ottamisen osalta maininta myös kehitettävistä tuotteista, palveluista ja liiketoimista sekä jakelukanavista ja teknologioista. Nykymuodossaan vaatimus koskee uusia ja jo olemassa olevia tuotteita, palveluita ja liiketoimia sekä jakelukanavia ja teknologioita. Vaatimus uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien huomioon ottamisesta säilyisi ennallaan.

Muutosehdotus perustuu FATF:n suositukseen 15, joka koskee uusia teknologioita. Suosituksen 1 kohdan mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä tulee arvioida muun muassa siten, että huomioidaan uusien tuotteiden ja liiketoimien kehittämisen yhteydessä mahdollisesti esille nousevat riskit. FATF:n arvion mukaan rahanpesulain 3 luvun 1 §:n 2 momentti ei nykyisessä sanamuodossaan vaikuta ulottuvan tilanteisiin, joissa ilmoitusvelvollinen harkitsee uuden tuotteen tai palvelun kehittämistä ennen sen tarjoamista asiakkaille. Säännöstä olisi täten syytä selventää ja saattaa se vastaamaan FATF:n suositusta 15. Riskiperusteista arviointia olisi näin ollen tehtävä jo tuotteiden ja palveluiden kehittämisvaiheessa ennen niiden käyttöönottoa.

Pykälän 3 momentin viittausta hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annettuun lakiin (185/2013) ehdotetaan muutettavaksi. Voimassa olevan lain mukainen 3 momentin viittaus verotusta koskevaan lakiin on epäselvä, joten muutoksella pyritään selventämään viittausta ja täten edistämään sen oikeaa soveltamista. Samassa yhteydessä täsmennettäisiin viittaus koskemaan myös muita vastaavia huolenpitovelvoitteita. Näillä muilla huolenpitovelvoitteilla tarkoitetaan ns. FATCA sopimuksesta (SopS 25/2015) ja OECD:n Common Reporting Standardista (CRS) johtuvia velvoitteita. CRS perustuu monenkeskiseen toimivaltaisten viranomaisten sopimukseen finanssilitietojen automaattisesta vaihtamisesta (SopS 62/2015). Sopimuksen ja standardin täytäntöönpano edellyttävät, että Suomessa on käytössä sääntely ja menettelyt, joilla varmistetaan sopimuksen ja standardin mukaisen huolellisuusmenettelyn tehokkuus. Finanssilitietojen

raportointi ja Finanssilaitosten huolellisuusvelvoitteet perustuvat verotuksen osalta edellä mainitun sääntelyn ja sopimusten lisäksi verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 3 luvun 17 a—17 e §:ään. Selkeyden vuoksi ja sen varmistamiseksi, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan sääntelyn mukaiset tuntemisvelvoitteet ulottuvat kaikkiin verosääntelystä johtuviin vastaaviin velvoitteisiin, täsmennettäisiin lainkohtaa koskemaan kaikkia niitä asiakkaan tuntemista koskevia velvoitteita, jotka johtuvat verolainsäädännöstä.

2 §. Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin FATF:n suosituksen 10 mukainen nimenomainen kieltä ylläpitää anonyymeja tai tekais-tuilla nimillä olevia tilejä. Tällä hetkellä luottolaitoslain 15 luvun 18 §:ssä on kieltä tarjota nimettömiä tilejä ja tallelokeroita. Maksulaitoslain 39 §:n 1 momentissa on puolestaan kieltä tarjota nimettömiä tilejä. FATF on huomauttanut, että nämä eksplisiittiset kiellot eivät ulotu luottolaitoslain ja maksulaitoslain soveltamisala huomioiden muihin finanssilaitoksiin. Rahanpesudirektiivin 10 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kiellettävä luotto- ja finanssilaitoksiaan ylläpitämästä anonyymejä tilejä. Muutoksella täydennettäisiin rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa ja FATF:n suositusta.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin ja siihen lisättäisiin *a, b ja c alakohta*. Uuteen c alakohtaan lisättäisiin vaatimus, jonka mukaan satunnaisessa asiakassuhteessa asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentamisen velvollisuuden raja olisi tuhannen euron varain-siirto silloin, kun on kyse virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa tarkoitettussa virtuaalivaluuttaan liittyvässä palvelussa tehdystä liiketoimesta. Lisäyksellä saatettaisiin paremmin voimaan FATF:n asiakkaan tuntemista ja henkilöllisyyden todentamista koskevan suosituksen 15 tulkintaohjeen (*interpretative note*) kohta 7a, jonka mukaan satunnaisen virtuaalivaluuttaan liittyvän liiketoimen kynnyksarvon ylittäessä tuhat euroa, otetaan käyttöön asiakkaan tuntemista ja henkilöllisyyden todentamista koskevat velvoitteet. Virtuaalivaluutan tarjoajan tekemällä liiketoimella tarkoitettaisiin sekä virtuaalivaluutan tarjoajista annetun lain mukaisia virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluja että muita mahdollisia virtuaalivaluutan tarjoajan tekemiä tai mahdollistamia säänneltyjä liiketoimia.

3 §. Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen. Pykälän 2 momentin 3 kohtaan lisättäisiin oikeushenkilön osalta vaatimus säilyttää asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista myös oikeushenkilön kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite sekä yhteisösäännöt.

FATF on huomauttanut Suomea koskevassa maa-arvioraportissa, että kyseinen säännös ei nyky muodossaan pidä sisällään vaatimusta oikeushenkilön tunnistamisesta ja todentamisesta kotipaikan osoitteen sekä pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteen perusteella, mikäli se eroaa kotipaikan osoitteesta. Muutosehdotuksella saatettaisiin säännös vastaamaan FATF:n suositusta 10 asiakkaan tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista koskevasta menettelystä. Suosituksen tulkintaohjeen mukaan oikeushenkilöiden tunnistamiseksi olisi kerättävä kotipaikan osoite sekä jos se on eri, pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite.

FATF:n suosituksen täyttämiseksi tulisi tuntemistiedoissa toisaalta riskiä ja toisaalta hallinnollista taakkaa ajatellen säilyttää ja ylläpitää nimenomaan tietoa oikeushenkilön kotipaikan sekä pääasiallisen toimipaikan osoitteesta, joka voi poiketa oikeushenkilön rekisteröidystä osoitteesta. Tieto maantieteellisestä paikasta, jossa tai josta käsin asiakas toimintaansa harjoittaa, on tarpeen asiakkaan tuntemiseksi ja asiakkaaseen liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin arvioimiseksi.

Lisäksi momentin 3 kohtaan tulee lisätä yhtiöjärjestyksen lisäksi yhteisösäännöt, koska kaikilla yhteisömuodoilla, kuten osuuskunnilla ja säätiöillä, ei ole yhtiöjärjestystä.

Ehdotetut lisäykset edellyttävät muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Teknisten muutosten tekemiseksi ja olemassa olevien asiakkaiden tietojen täydentämiseksi esitetään säännösten voimaantulolle siirtymäaikaa 1.9.2021 saakka.

5 §. *Vakuutus tuotteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus.* Esityksessä ehdotetaan korjattavaksi pykälän 2 momentissa oleva virhe vastaamaan neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan 5 alakohtaa sekä rahanpesulain esitöitä muuttamalla velvollisuus tunnistaa edunsaaja velvollisuudeksi todentaa edunsaaja, kun maksu suoritetaan.

6 §. *Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan ilmoitusvelvollisen tulee pitää kirjaa tosiasiallista edunsaajaa koskevista tunnistamistoimenpiteistä, joita ilmoitusvelvollisessa on tehty. Pykälää täydennettäisiin siltä osin, kun pykälässä ei ole säädetty ilmoitusvelvollisten velvollisuudesta pitää kirjaa tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan määrittämiseksi toteutetuista toimituksista, mitä neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 a kohdan ii alakohta edellyttää. Näitä tunnistamistoimenpiteitä olisivat esimerkiksi se, kuinka usein tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot on tarkistettu tai päivitetty, mistä tiedot on tarkistettu, kuten esimerkiksi asiakkaalta, julkisesta rekisteristä tai muusta julkisesta lähteestä ja miten tietoja on arvioitu esimerkiksi niiden luotettavuuden osalta, sekä mahdolliset lisäselvitykset, joita on tehty. Muutoksella korjattaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 kohdan täytäntöönpanoon liittyvä puute.

Ehdotettu lisäys edellyttäisi muutoksia ilmoitusvelvollisten tietojärjestelmiin ja prosesseihin. Teknisten muutosten tekemiseksi ja olemassa olevien prosessien kehittämiseksi esitetään säännösten voimaantulolle siirtymäaikaa 1.9.2021 saakka.

7 §. *Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta.* Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin siten, että siihen lisättäisiin maininta asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevien velvollisuuksien ja niiden noudattamisen valvonnasta. Säännöksellä korjattaisiin rahanpesudirektiivin 26 artiklan täytäntöönpanoon liittyvä puute koskien direktiivin vaatimusten valvontaa. Myös FATF:n arvion mukaan säännös vastaa puutteellisesti kolmansia osapuolia koskevaan suositukseen 17, sillä muita kuin ETA-valtioita koskevassa 2 momentissa ei ole suosituksen mukaista mainintaa asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevien velvollisuuksien ja niiden noudattamisen valvonnasta. Muutoksella saatettaisiin säännös vastaamaan paremmin FATF:n suositusta 17.

8 §. *Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin nimenomainen kielto soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä silloin, kun on kyse epäilyttävästä liiketoimesta tai kun liiketoimeen sisältyviä varoja epäillään käytettävän terrorismin rahoittamiseen. FATF on huomauttanut, että rahanpesulain 3 luvun 8 § ei täysin täytä FATF:n suosituksiin 1, 10 ja 22 sisältyvää vaatimusta siitä, että ilmoitusvelvollinen ei voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, mikäli ilmoitusvelvollinen havaitsee asiakkaan normaalista toiminnasta poikkeavia tai epäilyä herättäviä liiketoimia. Lainmuutos vaikuttaisi lähinnä sellaisiin tilanteisiin, joissa ilmoitusvelvollinen yksinkertaistettua tuntemismenettelyä soveltaessaan huomaa epäilyttävän liiketoimen tai epäilee, että liiketoimeen sisältyviä varoja käytetään terrorismin rahoittamiseen.

12 §. *Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Pykälän 5 momenttia esitetään täsmennettäväksi. Lisäksi momentin 1 kohtaa esitetään muutettavaksi niin, että siinä todetaan, että vastapuolena toimivan luotto- tai rahoituslaitoksen tulee noudattaa jatkuvaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta niiden asiakkaiden osalta, jotka pääsevät suoraan luotto- ja rahoituslaitoksen tilille. Rahanpesudirektiivin 19 artiklan e kohdan mukaan, kun on kyse rajat ylittä-

vistä kirjeenvaihtajasuhteista vastapuolena toimivan kolmannen maan laitoksen kanssa, jäsenvaltioiden on 13 artiklassa säädettyjen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden lisäksi edellytettävä, että niiden luotto- ja finanssilaitokset varmistavat maksujenvälitystiliensä osalta, että vastapuolena toimiva laitos on todentanut niiden asiakkaiden henkilöllisyyden, jotka pääsevät käyttämään suoraan kirjeenvaihtajalaitoksen tilejä, ja noudattanut näiden osalta jatkuvaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ja että se pystyy pyynnöstä toimittamaan merkitykselliset asiakkaan tunnistetiedot kirjeenvaihtajalaitokselle. Pykälässä ei ole säädetty direktiivin edellyttämällä tavalla jatkuvasta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta ja tämän johdosta pykälää tulee muuttaa.

4 luku **Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen**

4 §. *Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset.* Pykälän 2 momentin muotoilua ehdotetaan muutettavaksi niin, että tietojenvaihto epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista kattaa koko konsernin ja muun taloudellisen yhteenliittymän. Voimassa olevan momentin mukaan tietojenvaihto on mahdollista ainoastaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisällä. Lisäksi säännöstä täydennettäisiin siten, että tiedon luovuttamisen tulee olla välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi eikä rahanpesun selvittelykeskus ole pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista. Tällöin säännös täyttäisi myös arkaluonteisia tietoja koskevat vaatimukset, sillä epäilyttävää liiketoimea koskeva tieto voidaan potentiaalisena rikosepäilynä luokitella arkaluonteiseksi tiedoksi. Muutoksen tarkoituksena on saada pykälä vastaamaan rahanpesudirektiivin 39 artiklan 3 ja 4 kohtien lisäksi myös 45 artiklan 8 kohtaa. Rahanpesudirektiivin 45 artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että konsernin sisäinen tietojenvaihto on sallittua. Edelleen, jos Rahanpesun selvittelykeskukselle toimitetut tiedot epäilyistä, että varat ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoitukseen, välitetään koko konsernille, jollei rahanpesun selvittelykeskus anna muita ohjeita.

Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 15 kohdan mukaan konsernilla tarkoitetaan yritysten ryhmää, johon kuuluu emoyritys, sen tytäryritykset ja yritykset, joissa emoyrityksellä tai sen tytäryrityksillä on omistusyhteys, sekä yrityksiä, jotka ovat yhteydessä toisiinsa direktiivin 2013/34/EU 22 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Direktiivin mukaista ”omistusyhteys”-termin merkityssisältöä ei ole tarkemmin määritelty. Näin ollen mainittu määritelmä siten kattaa ainakin kirjanpitolain mukaiset konsernit. Sen lisäksi omistusyhteydellä tarkoitetaan myös muita taloudellisen yhteistyön muotoja. Pelkästään vähemmistösjointo yrityksessä ei olisi direktiivin tarkoittama omistusyhteys, vaan pelkän omistuksen lisäksi tulisi olla kyse myös muusta taloudellisesta yhteistyöstä. Esimerkiksi talletuspankkien yhteenliittymään ja rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvien yritysten välillä vallitsee tällainen direktiivin tarkoittama omistusyhteys, mutta vastaavan tyyppinen omistusyhteys voisi syntyä myös sopimuksin. Mainituilla perusteilla rahanpesudirektiivissä tarkoitettu konserni määriteltäisiin kansallisessa laissa terminä *konserni tai muu taloudellinen yhteenliittymä*. Vaikka nimenomainen viittaus rahoitus- ja vakuutusryhmittymään korvattaisiin käsitteellä konserni tai muu taloudellinen yhteenliittymä, muutoksen tarkoituksena ei ole poissulkea tietojenvaihtoa rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisällä, vaan laajentaa tietojenvaihto-oikeutta kaiken tyyppisiin konserneihin ja muihin taloudellisiin yhteenliittymiin kuuluviin yrityksiin.

9 luku **Erinäiset säännökset**

2 §. *Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt.* Pykälän 1 ja 2 momenttia muutettaisiin siten, että niihin lisättäisiin eksplisiittinen viittaus ETA-valtioihin. FATF on huomauttanut Suomea koskevassa maa-arvioraportissa, että säädöksen nykyinen sanamuoto viittaa siihen, että säännös

koskisi vain muita kuin ETA-valtioita ja vastaisi näin ollen puutteellisesti FATF:n suositukseen 18 ja 23.

Pykälään lisättäisiin *uusi 3 momentti*, jonka mukaan ilmoitusvelvollisen, jolla on toimipaikkoja muissa jäsenvaltioissa, tulee varmistaa, että nämä toimipaikat noudattavat rahanpesudirektiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kyseisen toisen jäsenvaltion kansallisia säännöksiä. Muutoksella pantaisiin täytäntöön rahanpesudirektiivin 45 artiklan 2 kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset, joilla on toimipaikkoja muissa jäsenvaltioissa, varmistavat, että nämä toimipaikat noudattavat tämän direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kyseisen toisen jäsenvaltion kansallisia säännöksiä.

Pykälän *4 momenttiin* tehtäisiin tekninen muutos. Lisäksi momenttiin lisättäisiin vaatimus lisätoimenpiteiden toteuttamisesta viittauksella komission 31.1.2019 antamaan delegoituun asetukseen (EU) 2019/758 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla vähimmäistoimista ja lisätoimenpiteistä, jotka luottolaitosten ja finanssilaitosten on toteutettava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin lieventämiseksi eräissä kolmansissa maissa. Rahanpesudirektiivin 45 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että kun kolmannen maan lainsäädännössä ei sallita direktiivin 45 artiklan 1 kohdassa edellytettyjen toimintaperiaatteiden ja menettelyjen täytäntöönpanoa, ilmoitusvelvolliset varmistavat, että sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset kyseisessä kolmannessa maassa toteuttavat lisätoimenpiteitä torjuakseen tehokkaasti rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskin ja ilmoittavat asiasta kotijäsenvaltionsa toimivaltaisille viranomaisille. Komission antaman delegoidun asetuksen teknisissä sääntelystandardeissa on yksilöity, minkä tyyppisiä direktiivin 45 artiklan 5 kohdassa tarkoitettuja lisätoimenpiteitä ovat ja mitä vähimmäistoimia luotto- ja finanssilaitosten on toteutettava, jos kolmannen maan lainsäädännössä ei sallita 45 artiklan 1 ja 3 kohdassa edellytettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa. Myös FATF on Suomea koskevassa maa-arvioraportissa nostanut esille, että 3 momentista puuttuu suositusten 18 ja 23 mukainen vaatimus toteuttaa tarvittavia lisätoimenpiteitä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskin torjumiseksi, kun kyseessä olevan valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi kansallisessa laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista. Muutoksella vastattaisiin sekä rahanpesudirektiivin vaatimukseen että saatettaisiin pykälä vastaamaan paremmin FATF:n suosituksia.

7.2 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

2 §. *Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät.* Pykälän *1 momentin 7 kohtaan* tehtäisiin tekninen muutos. Momenttiin esitetään lisättäväksi uusi 8 kohta, jossa säädettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin mukaisesti rahanpesun selvittelykeskuksen analysointitehtäviin kuuluviksi operatiiviset ja strategiset analyysit. Neljännen rahanpesudirektiivin 32 artiklan 8 kohdassa säädetään rahanpesun selvittelykeskuksen analysointitehtävästä. Direktiivin mukaan analysointiin kuuluu kuuluttava operatiivinen analyysi, joka kohdistuu yksittäisiin tapauksiin ja tiettyihin kohteisiin tai asianmukaisesti valikoituihin tietoihin riippuen saatujen tietojen tyyppistä ja määräästä sekä tietojen oletetusta käytöstä niiden luovuttamisen jälkeen sekä strateginen analyysi, joka koskee rahanpesun ja terrorismin rahoituksen suuntauksia ja menetelmiä. Strategisen analyysin tavoitteena on rikosten estäminen ja paljastaminen. Rahanpesurekisterin tietoja voidaan käyttää strategiseen analyysiin ja analyysin tuloksia voidaan luovuttaa edelleen. Rahanpesun selvittelykeskus on laatinut sekä operatiivisia että strategisia analyyskejä myös voimassaolevan lain aikana, joten lainmuutoksella ei arvioida olevan vaikutuksia rahanpesun selvittelykeskuksen käytännön toimintaan.

4 §. *Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa.* Pykälän *1 momenttia* esitetään muutettavaksi siltä osin, että ilmoitusvelvollisten johtajat ja työntekijät tekevät

tarvittaessa yhteistyötä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa. Neljännen rahanpesudirektiivin 33 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset ja tarvittaessa niiden johtajat ja työntekijät tekevät täysimittaista yhteistyötä ilmoittamalla viipymättä omasta aloitteestaan rahanpesun selvittelykeskukselle, erityisesti epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodossa, kun ilmoitusvelvollinen tietää tai epäilee tai kun sillä on perusteltu syy epäillä, että varat, oli niiden suuruus mikä hyvänsä, ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoitukseen, ja vastaamalla tällaisissa tapauksissa rahanpesun selvittelykeskuksen lisätietopyyntöihin viipymättä ja toimittamalla viipymättä, joko suoraan tai välillisesti, rahanpesun selvittelykeskukselle sen pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot sovellettavassa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti. Voimassaolevassa rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:ssä ei ole säädetty nimenomaisesti siitä, että ilmoitusvelvollisten johtajien ja työntekijöiden tulee tehdä yhteistyötä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa ja säännöstä esitetään muutettavaksi tältä osin.

Tämän ehdotuksen osalta on kuitenkin huomioitava asianajajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien erityisasema ja salassapitovelvollisuus. Asianajajia ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia koskevat erillisissä laeissa säädetyt salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset. Kyseessä on asiakkaan ja asianajajan tai luvan saaneen oikeudenkäyntiasiamiehen välinen luottamuksen suoja, joka on säädetty asiakkaan turvaksi.

5 §. Tietojen vaihtaminen. Pykälän 3 momenttia esitetään täsmennettäväksi, sillä nykyisellään säännös ei täysin vastaa rahanpesudirektiiviä. Voimassaolevan lain 5 §:n 3 momentissa säädetään, että tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Ehdotuksen mukaan rahanpesurekisteriin tallennettujen tietojen luovuttamisesta kieltäytymiseen ei enää riittäisi vain muu perusteltu syy niissä tapauksissa, joissa kieltäytymisen ei perustuisi siihen, että tietojen luovuttaminen voi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista. Sanotuissa tapauksissa tietojen luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, jos tietojen luovuttaminen voisi olla ristiriidassa ihmisoi-keuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa taikka olla muutoin Suomen oikeusjärjestyksen peruseriaatteiden vastaista. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa tietoja pyytäneessä maassa on käytössä kuolemanrangaistus ja tietojen luovuttaminen voisi johtaa siihen, että henkilö, jota tiedot koskevat, voitaisiin tuomita kuolemanrangaistukseen. Neljännen rahanpesudirektiivin artiklan 53 kohdassa 3 säädetään, että rahanpesun selvittelykeskus voi kieltäytyä vaihtamasta tietoja vain poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa tietojenvaihto voisi olla sen kansallisen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaista. Nämä poikkeukset on direktiivin mukaan täsmennettävä siten, että estetään analysointiin tarvittavien tietojen vapaaseen vaihtoon kohdistuva väärinkäyttö sekä siihen kohdistuvat aiheettomat rajoitukset. Tämän muutoksen tarkoituksena olisi saada säännös vastaamaan rahanpesudirektiivin 53 artiklan 3 kohdassa säädettyjä edellytyksiä tiedonvaihdosta kieltäytymiselle.

Lisäksi momenttiin esitetään lisättäväksi rahanpesun selvittelykeskukselle velvoite toimittaa rahanpesulain 4 luvun 1 §:ssä säädetty epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus, joka koskee toista jäsenvaltiota, viipymättä kyseisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle. Näissä tilanteissa rahanpesun selvittelykeskus toimittaisi saamansa ilmoituksen toisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle. Muutoksella pantaisiin täytäntöön rahanpesudirektiivin 53 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta.

Lisäksi pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä säädettäisiin rahanpesudirektiivin 56 artiklan 2 kohdan mukaisesti rahanpesun selvittelykeskuksia koskevasta velvoitteesta tehdä yhteistyötä uusimman tekniikan käytössä direktiivissä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Voimassaolevan lain 5 §:ssä säädetään, että siinä tarkoitettuja tietoja saa vastaanottaa ja luovuttaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen tietojoukkona tai sähköisesti ja täten virkkeeseen lisättäisiin viittaus uusimmasta saatavilla olevasta teknologiasta.

7.3 Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

6 §. *Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot.* Pykälän 2 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi 3 momentin 1 kohtaa ja 4 §:n 2 momentin 1 kohtaa vastaava maininta siitä, että tilinhaltijan ollessa oikeushenkilö tulisi ilmoittaa myös tilin käyttöoikeudenhaltijat ja heidän säännöksessä jo aikaisemmin mainitut tiedot. Tämä tarkennus olisi tarpeen sen selventämiseksi, että myös oikeushenkilöiden tilien käyttöoikeudenhaltijoita koskevat tiedot tulisi ilmoittaa tilirekisteriin. Lisäyksellä täsmennettäisiin säännöstä ja edesautettaisiin lain oikeaa soveltamista. Tätä lisäystä on ehdotettu keväällä 2020 eduskunnalle annetun tämän lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 55/2020 vp) säännöskohtaisissa perusteluissa, mutta lainmuutosehdotus on jäänyt virheellisesti pois pykälämuutosehdotuksista.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Rahanpesulain 3 luvun 8 §:n 2 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset asiakkaista, tuotteista, palveluista, maksuliikenteestä, toimitustavasta tai maantieteellisistä riskitekijöistä, joihin voi liittyä vähäinen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä. Tarkoituksena on, että nämä tilanteet ja tarvittaessa muita tilanteita voidaan huomioida valtioneuvoston asetuksessa sen varmistamiseksi, että Suomi pystyy helpommin täyttämään rahanpesudirektiivin edellyttämällä tavalla EU:n jäsenvaltion velvollisuuden reagoida muuttuviin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin sääntelyssä.

Rahanpesulain 3 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset asiakkaista, tuotteista, palveluista, maksuliikenteestä, toimitustavasta tai maantieteellisistä riskitekijöistä, joihin voi liittyä tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä. Aiemmin voimassa ollut laki (503/2008) ei sisältänyt vastaavaa asetuksenantovaltuutta, joten asetus olisi uusi.

Sisäministeriö valmisteli luonnokset valtioneuvoston asetuksiksi yksinkertaistetusta ja tehostetusta tuntemismenettelystä ja ne olivat lausuntokierroksella keväällä 2018. Asetukset on tarkoitus antaa sisäministeriön toimesta mahdollisimman pian.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.4.2021. Rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohtaa ja 6 §:n 2 momenttia koskevat muutokset ehdotetaan kuitenkin tuleviksi voimaan vasta 1.9.2021.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lain toimivuutta seurataan valtiovarainministeriön ja sisäministeriön toimesta muun muassa kansallisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen työryhmien puitteissa ja keskeis-

ten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimijoiden kanssa käytävien keskustelujen pohjalta. Erityisesti rahanpesulain 7 luvun 1 §:ssä valvomaan säädetyillä valvontaviranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä on mahdollisuus valvontatehtäviä suorittaessaan havaita lainmuutosten vaikutusta säännösten toimeenpanoon ja toimivuuteen.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1153 säännöistä, joilla helpotetaan rahoitus- ja muiden tietojen käyttöä tiettyjen rikosten ennalta estämistä, paljastamista, tutkimista tai niihin liittyviä syytetoimia varten, ja neuvoston päätöksen 2000/642/YOS kumoamisesta, annettiin 20.6.2019 (jäljempänä *rahoitustietodirektiivi*). Direktiivi tuli voimaan 31.7.2019 ja jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 1.8.2021.

Rahoitustietodirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä ne viranomaiset, joilla on valtuudet päästä jäsenvaltioiden perustamiin kansallisiin keskitettyihin pankkitilirekistereihin ja tehdä niissä hakuja. Lisäksi direktiivi velvoittaa jäsenvaltioita nimeämään ne toimivaltaiset viranomaiset, jotka voivat pyytää ja saada rahoitustietoja ja analyyskejä rahanpesun selvittelykeskukset. Direktiivissä säädetään myös tietojenvaihdosta rahanpesun selvittelykeskusten kesken ja Euroopan poliisiviraston Europolin kanssa. Sisäministeriö on 10.1.2020 asettanut lainsäädäntöhankkeen direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Säädöshankkeessa on suunnitteilla muutosesityksiä ainakin rahanpesun selvittelykeskusta koskevaan lakiin, johon esitetään muutoksia myös tässä esityksessä. Rahoitustietodirektiivin täytäntöönpanoa koskeva hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2021.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Voimassa oleva rahanpesulaki, laki rahanpesun selvittelykeskuksesta ja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettu laki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset ovat luonteeltaan teknisiä ja lähinnä täsmentävät ja selventävät voimassa olevia, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia säännöksiä rahanpesulaissa ja laissa rahanpesun selvittelykeskuksesta. Ehdotuksessa on pääosin kyse Euroopan unionin lainsäädännön implementoinnista.

Voimassa olevan sääntelyn perustuslainmukaisuutta arvioitiin merkittävän julkisen vallan käytön ja hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten, yksityiselämän suojan, omaisuuden suojan, elinkeinovapauden ja oikeusturvan osalta neljännen rahanpesudirektiivin implementointia koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 228/2016 vp). Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan PeVL 2/2017 vp, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Myös hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 167/2018 vp) sisältyy eräiltä osin voimassa olevaa sääntelyä täydentäviä lainmuutoksia, erityisesti lain rahanpesun selvittelykeskuksesta osalta. Myös tässä hallituksen esityksessä sääntelyn perustuslainmukaisuutta arvioitiin muun muassa yksityisyyden suojan ja oikeusturvan osalta. Näiden esitysten käsittelyn yhteydessä ei kuitenkaan vielä ollut käytettävissä arvioinnin tukena perustuslakivaliokunnan tarkistettua tulokäytäntöä henkilötietojen käsittelyä koskevasta erityislainsäädännöstä.

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu perustuslain 10 §:ssä. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on arvioinut pankkialaisuuden suhdetta yksityiselämän suojaan. Valiokunta on katsonut,

että pankkialaisuuden piiriin kuuluvat tiedot eivät kosketa yksityiselämän ydinaluetta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota tietojenantovelvollisuuden edellytyksiin, asian tai tietojen merkityksellisyyteen ja asiakkaalle etukäteen annettaviin tietoihin (ks. esim. PeVL 14/2002 vp, s. 4, PeVL 7/2000 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin sittemmin tarkistanut tätä käytäntöään eräiltä osin (ks. PeVL 48/2018 vp, s. 3—4). On huomioitava, että maksuliikennettä koskevien tietojen perusteella voidaan nykyisin muodostaa varsin yksityiskohtainen kuva henkilön ominaisuuksista ja elämästä. Lisäksi rahanpesulaissa tarkoitettujen epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen käsittelyssä voi olla kyse potentiaalisista rikosepäilyistä, vaikka niitä koskevat ilmoitukset eivät kaikissa tapauksissa johda rikosilmoitukseen.

Rahanpesulaki, rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki ja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettu laki ovat suurimmaksi osaksi EU-oikeuden täytäntöönpanosäätelyä. Joiltakin osin näissä laeissa on kuitenkin käytetty kansallista liikkumavaraa. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin EU:n lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa jätetään eräissä asioissa jäsenvaltioille direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Jäsenvaltioiden on sovittava yhteen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen henkilötietojen suoja eräiden muiden oikeuksien ja intressien, kuten sananvapauden ja julkisuusperiaatteen, kanssa (ks. HE 9/2018 vp, s. 4—5). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 1/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan PeVL 14/2018 vp, että valtiosääntöisessä arvioissa painopiste on henkilötietojen suojan ja käsittelyä määrittävien säännösten sisällöllisessä arvioinnissa. Kansallisen liikkumavaran käyttöön kohdistuvassa valtiosääntöisessä arvioinnissa ovat merkityksellisiä esimerkiksi paitsi yksityiselämän ja henkilötietojen suojan asettamat sisällölliset vaatimukset myös muiden informaatioon liittyvien perusoikeuksien suojan suhde yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Valtiosääntöisiä kysymyksiä liittyy myös esimerkiksi kansallista sääntelyä edellyttäviin oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeisiin.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp, s. 2). Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 8, PeVL 54/2014 vp, s. 2, PeVL 10/2014 vp, s. 4).

Esityksen 1. lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:n kannalta. Asiakkaan tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista koskevaan 3 luvun 2 §:ään lisättäisiin vaatimus, jonka mukaan satunnaisessa asiakassuhteessa asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentamisen velvollisuuden raja olisi tuhannen euron varainsiirto silloin, kun on kyse virtuaalivaluuttaan liittyvässä palvelussa tehdystä liiketoimesta. Tämä velvoite ei perustuisi sellaisenaan EU-oikeuteen, vaan olisi lakiin ehdotettava kansallinen tiukennus. Lain 3 luvun 6 §:n tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista koskevan säännöksen osalta ehdotetaan myös uutta velvoitetta, jonka mukaan ilmoitusvelvollisten tulee pitää kirjaa tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan määrittämiseksi toteutetuista toimista. Säännös ei nykyisellään täysin vastaa rahanpesudirektiiviä ja

tästä syystä sitä ehdotetaan täsmennettäväksi. Nämä ehdotetut muutokset merkitsevät asiakastietojen yksityiskohtaisempaa tarkastelua useammin suhteessa voimassa oleviin säännöksiin, millä voidaan arvioida olevan vaikutusta perustuslain 10 §:n mukaiseen yksityiselämän suojaan.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa on asetettu edellytykset, joiden täytyessä käsittely on lainmukaista. Rahanpesudirektiivin 43 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä sen 1 artiklassa tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana (6 artiklan 1 kohdan e alakohta). Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Ehdotettua kynnyksarvoa koskevaa vaatimusta pidetään välttämättömänä huomioiden virtuaalivaluuttoihin kohdistuvat tiedossa olevat riskit rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta. Ilmoitusvelvollisen kirjanpito-velvollisuutta koskeva lainmuutos on puolestaan välttämätön, koska vaatimus tehostaa valvontaviranomaisen valvontatyötä ja se myös osoittaa ilmoitusvelvolliselle selkeän toimintamallin tosiasiallisten edunsaajien tunnistamisen dokumentointiin. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan täyttävän yleisen edun mukaisen tavoitteen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi ja olevan oikeasuhtaista tavoiteltuun päämäärään nähden.

Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin täsmenämistä siten, että rahanpesurekisteriin tallennettujen tietojen luovuttamisesta kieltäytymiseen ei enää riittäisi vain muu perusteltu syy niissä tapauksissa, joissa kieltäytyminen ei perustuisi siihen, että tietojen luovuttaminen voi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista. Sanotuissa tapauksissa tietojen luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, jos tietojen luovuttaminen voisi olla ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa taikka olla muutoin Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa tietoja pyytäneessä maassa on käytössä kuolemanrangaistus ja tietojen luovuttaminen voisi johtaa siihen, että henkilö, jota tiedot koskevat, voitaisiin tuomita kuolemanrangaistukseen. Säännös ei täysin vastaa rahanpesudirektiiviä ja tästä syystä sitä ehdotetaan täsmennettäväksi. Lain esitöissä on jo täsmennetty, että muu perusteltu syy tarkoittaa käytännössä lakiin lisättäväksi ehdotettavia tilanteita. Mainitun momentin muuttamista koskeva ehdotus asiallisesti laajentaa henkilötietojen käsittelyä ja luovuttamista, mutta täsmennyksellä kuitenkin huomioitaisiin voimassa olevaa sääntelyä täsmällisemmin yksilön perusoikeudet ja oikeusturva.

Ehdotettua sääntelyä valmisteltaessa on otettu huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset. Vaikka ehdotetut muutokset merkitsevät asiakastietojen yksityiskohtaisempaa tarkastelua useammin suhteessa voimassa oleviin säännöksiin, niin rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon liittyvän liikkumavaran käyttö on perustuslain edellyttämien vaatimusten mukaista. Direktiivin täytäntöönpanoon liittyvää kansallista liikkumavaraa käytettäessä on huomioitu myös direktiivin voimaantulon jälkeen FATF:n antamat näitä ehdotuksia koskevat suositukset.

Rahanpesulain erityissäännökset on tarpeen arvioida sen selvittämiseksi, miltä osin yksityiskohtainen sääntely on tarpeen riskiperusteisesti rekisteröidyn henkilötietojen suojaamiseksi (PeVL 14/2018 vp) tai välttämätöntä EU-oikeuden täytäntöönpanoa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että erityissääntelystä tulisi tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla lähtökohtaisesti pidättäytyä. Joissakin tapauksissa kuitenkin tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia täydentävät yksityiskohtaiset säännökset voivat olla edelleen tarpeen, jos henkilötietojen käsittelyyn liittyy erityisiä riskejä. Perustuslakivaliokunta on tältä osin nimenomaisesti kiinnittänyt huomiota erityisiin henkilötietoryhmiin ja muihin arkaluonteisiin henkilötietoihin, mutta rahoitusjärjestel-

mään liittyvään henkilötietojen käsittelyyn sinänsä voisi liittyä riskejä muistakin syistä. Toisaalta esimerkiksi asiakasrekisterin yksityiskohtainen tietosisältö ei alustavan arvion mukaan seuraa sellaisenaan rahanpesudirektiivistä. Edellä kuvatun kokonaisuuden arviointi on suunniteltu toteutettavaksi valtiovarainministeriön asettamassa rahanpesulainsäädännön muutoksia valmistelemassa työryhmässä vuoden 2021 aikana.

Hallituksen esityksessä esitetyt muutokset ovat sopusoinnussa perustuslain kanssa ja ne voidaan antaa tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Ponsi

Koska neljännessä rahanpesudirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohta, 4 §:n 1 momentin 9 kohta, 13 kohdan a alakohta ja 18 kohdan b alakohta sekä 6 §, 3 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 2 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 3 §:n 2 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 1 momentti, 12 §:n 5 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 4 luvun 4 §:n 2 momentti ja 9 luvun 2 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 6 §, 3 luvun 1 §:n 2 momentti ja 12 §:n 5 momentin johdantokappale ja 1 kohta laissa 406/2018 sekä 3 luvun 1 §:n 3 momentti ja 3 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 573/2019, sekä

lisätään 1 luvun 4 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1089/2017 ja 573/2019, uusi 19 kohta ja 3 luvun 6 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—5 momentti siirtyvät uudeksi 3—6 momentiksi, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

4) maksulaitoslain (297/2010) 7, 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettuun luonnolliseen henkilöön ja oikeushenkilöön sekä vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitettuun rekisteröitymisvelvolliseen vaihtoehtorahaston hoitajaan;

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *ulkomaisella trustilla* rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia tai trustin kaltaista oikeudellista järjestelyä; ei kuitenkaan mainitussa kohdassa tarkoitettua yrityspalvelun tarjoajaa;

13) *poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppaneilla*:

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa; ja

18) kirjeenvaihtajasuhteella:

b) luottolaitosten välisiä, finanssilaitosten välisiä sekä luotto- ja finanssilaitosten välisiä suhteita, muun muassa suhteita, joissa kirjeenvaihtajalaitos tarjoaa vastaanottajalaitokselle samankaltaisia palveluja, ja suhteita, jotka on perustettu arvopaperikauppaa tai varainsiirtoa varten;

19) *pöytälaatikkopankilla* luotto- tai rahoituslaitosta taikka luotto- tai rahoituslaitostoimintaan rinnastettavaa toimintaa harjoittavaa laitosta, joka on perustettu sellaisella lainkäyttöalueella, jolla sillä ei ole fyysistä toimipaikkaa eikä todellista johtoa, ja joka ei kuulu julkisen valvonnan kohteena olevaan luotto- tai rahoituslaitoskonserniin tai vastaavaan muuhun taloudelliseen yhteenliittymään.

6 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja

Ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka on trustin tai trustin kaltaisen oikeudellisen järjestelyn:

- 1) perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija;
- 2) omaisuudenhoitaja;
- 3) edunsaaja; tai
- 4) muu vastaavassa tai samankaltaisessa asemassa kuin 1—3 kohdassa oleva henkilö.

Jos 1 momentissa tarkoitettua edunsaajaa ei ole vielä vahvistettu, tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan edunsaajan sijasta niitä henkilöryhmiä, joiden pääasiallista etua silmällä pitäen oikeudellinen järjestely tai oikeushenkilö on perustettu tai toimii.

Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suoran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa tai trustin kaltaisessa oikeudellisessa järjestelyssä.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Ilmoitusvelvollisen on asiakassuhteeseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin sekä uusiin, kehitettäviin ja jo olemassa oleviin tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin sekä jakelukanaviin ja teknologioihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä, kun ilmoitusvelvollisella on tai on ollut lakisääteinen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) tai muun vastaavaa velvoitetta koskevan sääntelyn nojalla ottaa kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisella ei saa olla anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys, jos:

- 1) asiakkuus on satunnainen ja:
 - a) liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa;
 - b) kyse on maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitetusta varojen siirrosta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa; tai
 - c) kyse on virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa tarkoitetussa virtuaalivaluuttaan liittyvässä palvelussa tehdystä liiketoimesta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa;
-

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä, rekisteriviranomainen, kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys tai yhteisösäännöt;
-

5 §

Vakuutuslaitteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus

Edellä 1 momentissa tarkoitetun edunsaajan henkilöllisyys on todennettava, kun maksu suoritetaan.

6 §

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Ilmoitusvelvollisen tulee pitää kirjaa tosiasiallista edunsaajaa koskevista tunnistamistoimenpiteistä.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi täyttää myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity ilmoitusvelvollista vastaava toimija, jos sitä koskevat tässä laissa säädettyä vastaavat asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevat velvollisuudet, joiden noudattamista valvotaan. Lisäksi edellytetään, että ilmoitusvelvollista vastaava toimija on perustettu valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä ei muodosta komission arvion mukaan merkittävää riskiä EU:n sisämarkkinalle.

8 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollinen saa 2—4 ja 6 §:ää sovellettaessa noudattaa yksinkertaistettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi, jos ilmoitusvelvollinen arvioi 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Ilmoitusvelvollisen on kuitenkin seurattava asiakassuhdetta 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi. Ilmoitusvelvollinen ei saa noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos ilmoitusvelvollinen havaitsee poikkeuksellisia tai epäilyttäviä liiketoimia.

12 §

Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitoksen tulee tarjotessaan maksujenvälitystilejä muille luotto- ja rahoituslaitoksille varmistaa, että vastapuolena toimiva luotto- tai rahoituslaitos:

1) on tunnistanut suoraan luotto- ja rahoituslaitoksen tilille pääsevät asiakkaansa ja on noudattanut näiden osalta jatkuvaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta; sekä

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä toiselle samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos tiedon luovuttaminen on välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi eikä rahanpesun selvittelykeskus ole pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista. Tieto voidaan luovuttaa samoin edellytyksin myös samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle muussa kuin ETA-

valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos yritystä tai yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja niitä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

9 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään.

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä, jonka osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Ilmoitusvelvollisen, jolla on toimipaikkoja muissa jäsenvaltioissa, tulee varmistaa, että nämä toimipaikat noudattavat rahanpesudirektiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kyseisen toisen jäsenvaltion kansallisia säännöksiä.

Jos valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista, ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa tästä valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle. Ilmoitusvelvollisen tulee lisäksi varmistaa, että sen sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset toteuttavat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla vähimmäistoimista ja lisätoimenpiteistä, jotka luottolaitosten ja finanssilaitosten on toteutettava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin lieventämiseksi eräissä kolmansissa maissa annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/758 mukaisia vähimmäistoimia ja lisätoimenpiteitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi kyseisessä valtiossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta ja 6 §:n 2 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä syyskuuta 2021.

2.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 4 §:n 1 momentti sekä 5 §:n 3 ja 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentti laissa 652/2018 ja 5 §:n 3 momentti laissa 576/2019, sekä lisätään 2 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

2 §

Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

7) varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämisspäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämisspäätöksiä koskevien esitysten tekeminen;

8) operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen koskien rahanpesun, sen esirikosten ja terrorismin rahoittamisen tekotapoja, ilmiöitä, suuntauksia ja menetelmiä.

4 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta, mukaan lukien tarvittaessa edellä mainittujen johtajat ja työntekijät, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liikesalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

5 §

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi

asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka jos tietojen vaihtaminen voisi olla ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa tai olla muutoin Suomen oikeusjärjestyksen peruseriaatteiden vastaista. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun se on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten. Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottaessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, joka koskee toista Euroopan unionin jäsenvaltiota, sen on viipymättä toimitettava ilmoitus tuon jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle.

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa vastaanottaa ja luovuttaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen tietojoukkona tai sähköisesti käyttäen uusinta saatavilla olevaa teknologiaa. Rahanpesun selvittelykeskus voi hakea osumatietoja Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämästä rekisteristä, jos asianomaisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut siihen suostumuksensa. Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle voidaan antaa oikeus hakea osumatietoja 3 §:ssä tarkoitetusta rekisteristä sen selvittämiseksi, sisältääkö rekisteri tietoja asianomaisen valtion haun kohteesta. Päätöksen tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen ja osumatietoihin liittyvien tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystään kuuluva poliisimies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain (571/2019) 6 §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 730/2020, seuraavasti:

6 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja virtuaalivaluutan tarjoajan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetystä asiakkaasta:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan sekä virtuaalivaluutan tarjoajan asiakkaan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai

HE 261/2020 vp

jos tilinhaltija tai virtuaalivaluutan tarjoajan asiakas on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä kaikki tilin käyttöoikeudenhaltijat ja näiden luonnollista henkilöä koskevat edellä mainitut tiedot;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 28.1.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Valtiovarainministeri Matti Vanhanen

1.

Laki**rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohta, 4 §:n 1 momentin 9 kohta, 13 kohdan a alakohta ja 18 kohdan b alakohta sekä 6 §, 3 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 2 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 3 §:n 2 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 1 momentti, 12 §:n 5 momentin johdantokappale ja 1 kohta, 4 luvun 4 §:n 2 momentti ja 9 luvun 2 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 6 §, 3 luvun 1 §:n 2 momentti ja 12 §:n 5 momentin johdantokappale ja 1 kohta laissa 406/2018 sekä 3 luvun 1 §:n 3 momentti ja 3 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 573/2019, sekä

lisätään 1 luvun 4 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1089/2017 ja 573/2019, uusi 19 kohta ja 3 luvun 6 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—5 momentti siirtyvät uudeksi 3—6 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset**Yleiset säännökset**

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

Tätä lakia sovelletaan:

4) maksulaitoslain (297/2010) 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettuun luonnolliseen henkilöön ja oikeushenkilöön sekä vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitettuun rekisteröitymisvelvolliseen vaihtoehtorahaston hoitajaan;

4) maksulaitoslain (297/2010) 7, 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettuun luonnolliseen henkilöön ja oikeushenkilöön sekä vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitettuun rekisteröitymisvelvolliseen vaihtoehtorahaston hoitajaan;

4 §

4 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

Voimassa oleva laki

9) *ulkomaisella trustilla* rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia; ei kuitenkaan mainitussa kohdassa tarkoitettua yrityspalvelun tarjoajaa;

13) *poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppaneilla:*

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tai tämän perheenjäsenen kanssa; ja

18) *kirjeenvaihtajasuhteella:*

b) luottolaitosten välisiä, finanssilaitosten välisiä sekä luotto- ja finanssilaitosten välisiä suhteita, muun muassa suhteita, joissa kirjeenvaihtajalaitos tarjoaa vastaanottajalaitokselle samankaltaisia palveluja, ja suhteita, jotka on perustettu arvopaperikauppaa tai varainsiirtoa varten.

6 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja

Ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan tosiasiallista määräysvaltaa käyttävää luonnollista henkilöä, joka on trustin tai trustin kaltaisen oikeudellisen järjestelyn:

- 1) perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija;
- 2) omaisuudenhoitaja; *tai*
- 3) edunsaaja.

Ehdotus

9) *ulkomaisella trustilla* rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia *tai trustin kaltaista oikeudellista järjestelyä*; ei kuitenkaan mainitussa kohdassa tarkoitettua yrityspalvelun tarjoajaa;

13) *poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppaneilla:*

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön kanssa; ja

18) *kirjeenvaihtajasuhteella:*

b) luottolaitosten välisiä, finanssilaitosten välisiä sekä luotto- ja finanssilaitosten välisiä suhteita, muun muassa suhteita, joissa kirjeenvaihtajalaitos tarjoaa vastaanottajalaitokselle samankaltaisia palveluja, ja suhteita, jotka on perustettu arvopaperikauppaa tai varainsiirtoa varten;

19) *pöytälaatikkopankilla luotto- tai rahoituslaitosta taikka luotto- tai rahoituslaitostoi-
mintaan rinnastettavaa toimintaa harjoittavaa laitosta, joka on perustettu sellaisella lainkäyttöalueella, jolla sillä ei ole fyysistä toimipaikkaa eikä todellista johtoa, ja joka ei kuulu julkisen valvonnan kohteena olevaan luotto- tai rahoituslaitoskonserniin tai vastaavaan muuhun taloudelliseen yhteenliittymään.*

6 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja

Ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka on trustin tai trustin kaltaisen oikeudellisen järjestelyn:

- 1) perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija;
- 2) omaisuudenhoitaja;
- 3) edunsaaja; *tai*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suoran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa tai trustin kaltaisessa oikeudellisessa järjestelyssä.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Ilmoitusvelvollisen on asiakassuhteeseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin sekä jakelukanaviin ja teknologioihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä, kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla

4) muu vastaavassa tai samankaltaisessa asemassa kuin 1—3 kohdassa oleva henkilö.

Jos 1 momentissa tarkoitettua edunsaajaa ei ole vielä vahvistettu, tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan edunsaajan sijasta niitä henkilöryhmiä, joiden pääasiallista etua silmällä pitäen oikeudellinen järjestely tai oikeushenkilö on perustettu tai toimii.

Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suoran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa tai trustin kaltaisessa oikeudellisessa järjestelyssä.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Ilmoitusvelvollisen on asiakassuhteeseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin sekä uusiin, kehitettäviin ja jo olemassa oleviin tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin sekä jakelukanaviin ja teknologioihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä, kun ilmoitusvelvollisella on tai on ollut lakisääteinen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntönpäntämisestä ja direktiivin soveltamisesta an-

Voimassa oleva laki

ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) nojalla.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys, jos:

1) liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen, tai kyse on maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitettua varojen siirrosta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa;

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys;

Ehdotus

netun lain (185/2013) tai muun vastaavaa velvoitetta koskevan sääntelyn nojalla ottaa kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisella ei saa olla anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys, jos:

1) asiakkuus on satunnainen ja:
a) liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa;
b) kyse on maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitettua varojen siirrosta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa; tai
c) kyse on virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa tarkoitettua virtuaalivaluut-taan liittyvässä palvelussa tehdystä liiketoi-mesta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa;

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä, rekisteriviranomainen, kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys tai yhteisösäännöt;

HE 261/2020 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Vakuutus tuotteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus

Vakuutus tuotteisiin liittyvä erityinen tuntemisvelvollisuus

Edellä 1 momentissa tarkoitettu edunsaaja on tunnistettava, kun maksu suoritetaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun edunsaajan henkilöllisyys on todennettava, kun maksu suoritetaan.

6 §

6 §

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Ilmoitusvelvollisen tulee pitää kirjaa tosiasiallista edunsaajaa koskevista tunnistamistoimenpiteistä.

7 §

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi täyttää myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity 1 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollista vastaava toimija, jos se on perustettu valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä ei muodosta komission arvion mukaan merkittävää riskiä EU:n sisämarkkinalle.

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi täyttää myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity ilmoitusvelvollista vastaava toimija, jos sitä koskevat tässä laissa säädettyä vastaavat asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevat velvollisuudet, joiden noudattamista valvotaan. Lisäksi edellytetään, että ilmoitusvelvollista vastaava toimija on perustettu valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä ei muodosta komission arvion mukaan merkittävää riskiä EU:n sisämarkkinalle.

8 §

8 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Voimassa oleva laki

Ilmoitusvelvollinen voi 2—4 ja 6 §:ää sovellettaessa noudattaa yksinkertaistettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi, jos ilmoitusvelvollinen arvioi 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Ilmoitusvelvollisen on kuitenkin seurattava asiakassuhdetta *tämän luvun 4 §:n 2 momentissa* tarkoitetulla tavalla poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi.

12 §

Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitoksen tulee *salliesaan maksujenvälitystilien käyttämisen* varmistaa, että vastapuolena toimiva luotto- tai rahoituslaitos:

1) on tunnistanut *asiakkaansa, jotka pääsevät* suoraan luotto- ja rahoituslaitoksen tilille, ja

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen

Ehdotus

Ilmoitusvelvollinen *saa* 2—4 ja 6 §:ää sovellettaessa noudattaa yksinkertaistettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi, jos ilmoitusvelvollinen arvioi 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Ilmoitusvelvollisen on kuitenkin seurattava asiakassuhdetta 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi. *Ilmoitusvelvollinen ei saa noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä, jos ilmoitusvelvollinen havaitsee poikkeuksellisia tai epäilyttäviä liiketoimia.*

12 §

Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitoksen tulee *tarjotessaan maksujenvälitystilejä muille luotto- ja rahoituslaitoksille* varmistaa, että vastapuolena toimiva luotto- tai rahoituslaitos:

1) on tunnistanut suoraan luotto- ja rahoituslaitoksen tilille *pääsevät asiakkaansa ja on noudattanut näiden osalta jatkuvaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta; sekä*

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen

Voimassa oleva laki

sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalle Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Tieto voidaan luovuttaa myös samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalle muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

Ehdotus

sisällöstä toiselle samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos tiedon luovuttaminen on välttämätöntä epäilyttävän liiketoimen arvioimiseksi eikä rahanpesun selvittelykeskus ole pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista. Tieto voidaan luovuttaa samoin edellytyksin myös samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalle muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yritykselle tai yhteisölle, jos yritystä tai yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja niitä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

9 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään.

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä, jonka osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Jos kyseisen valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista, ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa tästä valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle.

9 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään.

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan sekä ETA-valtiossa että muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä, jonka osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Ilmoitusvelvollisen, jolla on toimipaikkoja muissa jäsenvaltioissa, tulee varmistaa, että nämä toimipaikat noudattavat rahanpesudirektiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kyseisen toisen jäsenvaltion kansallisia säännöksiä.

Jos valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista, ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa tästä valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle. *Ilmoitusvelvollisen tulee*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lisäksi varmistaa, että sen sivuliikkeet ja enemmistöomisteiset tytäryritykset toteuttavat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla vähimmäistoimista ja lisätoimenpiteistä, jotka luottolaitosten ja finanssilaitosten on toteutettava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin lieventämiseksi eräissä kolmansissa maissa annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/758 mukaisia vähimmäistoimia ja lisätoimenpiteitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi kyseisessä valtiossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta ja 6 §:n 2 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä syyskuuta 2021.

2.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 4 §:n 1 momentti sekä 5 §:n 3 ja 4 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentti laissa 652/2018 ja 5 §:n 3 momentti laissa 576/2019, sekä
lisätään 2 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

7) varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämisspäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämisspäätöksiä koskevien esitysten tekeminen.

7) varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämisspäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämisspäätöksiä koskevien esitysten tekeminen;

8) operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen koskien rahanpesun, sen esirikosten ja terrorismin rahoittamisen tekotapoja, ilmiöitä, suuntauksia ja menetelmiä.

4 §

4 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liikesalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koske-

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta, mukaan lukien edellä mainittujen johtajat ja työntekijät, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liikesalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia

Voimassa oleva laki

vien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

5 §

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustelusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun se on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Ehdotus

olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

5 §

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustelusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka *jos tietojen vaihtaminen voisi olla ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa tai olla muutoin Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista*. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun se on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten. *Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottaessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, joka koskee toista Euroopan unionin jäsenvaltiota, sen on viipymättä toimitettava*

Voimassa oleva laki

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa vastaanottaa ja luovuttaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen tietojoukkona tai sähköisesti. Rahanpesun selvittelykeskus voi hakea osumatietoja Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämästä rekisteristä, jos asianomaisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut siihen suostumuksen. Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle voidaan antaa oikeus hakea osumatietoja 3 §:ssä tarkoitettusta rekisteristä sen selvittämiseksi, sisältääkö rekisteri tietoja asianomaisen valtion haun kohteesta. Päätöksen tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen ja osumatietoihin liittyvien tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Ehdotus

ilmoitus tuon jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle.

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa vastaanottaa ja luovuttaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen tietojoukkona tai sähköisesti käyttäen uusinta saatavilla olevaa teknologiaa. Rahanpesun selvittelykeskus voi hakea osumatietoja Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämästä rekisteristä, jos asianomaisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on antanut siihen suostumuksensa. Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle voidaan antaa oikeus hakea osumatietoja 3 §:ssä tarkoitettusta rekisteristä sen selvittämiseksi, sisältääkö rekisteri tietoja asianomaisen valtion haun kohteesta. Päätöksen tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen ja osumatietoihin liittyvien tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain (571/2019) 6 §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 730/2020, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja virtuaalivaluutan tarjoajan rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetystä asiakkaasta:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan sekä virtuaalivaluutan tarjoajan asiakkaan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija tai virtuaalivaluutan tarjoajan asiakas on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja virtuaalivaluutan tarjoajan rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetystä asiakkaasta:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan sekä virtuaalivaluutan tarjoajan asiakkaan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija tai virtuaalivaluutan tarjoajan asiakas on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä kaikki tilin käyttöoikeudenhaltijat ja näiden luonnollista henkilöä koskevat edellä mainitut tiedot;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20